

Boj z verbalizmom tudi na področju SLO

Na četrtkovi šesti seji so člani Sveta republike ugodno ocenili uresničevanje ciljev in nalog s področja splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite v SR Sloveniji. Pri tem je bilo poudarjeno, da nestabilni mednarodni položaj ni nedovzeten pred kriznimi situacijami in da utegne prej ali slej izzvati nova žarišča vojne. Zaradi tega je politično osvetljevanje naših obrambnih priprav nujnost časa v katerem živimo, pri čemer naj bi vidno vlogo odigrali komunisti in ostale družbenopolitične organizacije.

Ugotovitev, da so varnostne razmere v Sloveniji, navkljub nekaterim pojavom in poskusom škodljive in sovražne dejavnosti, zelo ugodne in stabilne, govori o množični varnosti in zaščiti. Zavedati se namreč moramo, da živimo v času podtalne ali psihološke vojne ter takih ali drugačnih pritiskov, zato je odgovornost za našo varnost enotna in nedeljiva naloga vseh in je pravzaprav ne le pravica, pač pa tudi dolžnost slehernega občana.

Poleg razmišljanj o množičnejšem vključevanju žensk v obrambne priprave ter njihovem strokovnem usposabljanju za nudenje vseh oblik odpora, so se udeleženci seje pogovarjali tudi o pomenu telesne in duševne pripravljenosti našega ljudstva za obrambo domovine. Slišati je bilo, da usmeritev na tako imenovane rekorderske, stadionske in navijaške športe nikomur ne koristi, najmanj pa našim obrambnim pripravam. Zato je potrebna večja skrb in pomoč organizacijam kot tudi društvom, ki skrbijo za množično telesno vzgojo (strelci, radioamaterji, taborniki, planinci in drugi), in katerih dejavnost je družbeno koristna tudi v primeru nesreče ali vojne.

Člani Sveta republike so govorili tudi o kmetijstvu in njegovi vlogi v primeru izjemnega stanja. Prav tako so tudi razpravljali o vlogi tiska in ostalih občil pri množični obrambni vzgoji prebivalstva ter o pomenu našega propagandnega in kulturnega poslanstva v morebitni vojni.

Pa še to! Na četrtkovi seji so obsodili pojave tako imenovanega formalizma in verbalizma, s katerimi se pogosto srečujemo na naših sestankih, dogovorih ali sejah. Poudarjeno je bilo, da je prazno besedičenje, sestavljeno v glavnem iz superlativov in fraz, saboter in sovražnik naše družbe. In ta saboter živi med nami in ob nas, zapira nam oči pred lastnimi napakami in skuša ohromiti našo samoupravno in socialistično ureditev, ki je temelj vseh pa tudi naših priprav za obrambo domovine.

B. J.

PO POTEH DOLOMITskega ODREDA

Velike letošnje jubileje in dan mladosti so mladi iz občin Šiška in Vič proslavili nadvse množično in veselo. V okvir teh prireditev sodi tudi že tradicionalni pohod »po poteh Dolomitskega odreda«, ki sta ga tudi letos organizirala Osnovna šola Janeza Kalana in Turistično društvo Katarina. Za pohod se je prijavilo 61 pionirskih in mladinskih ekip iz osnovnih šol: »Valentina Vodnika« in »Richarda Jakopiča« iz Ljubljane, »Franca Bukovca« iz Preske, Dolomitskega odreda in Polhovega Gradca, »Prvega bataljona dolomitskega odreda« iz Horjula, »Tineta Rožanca« iz Pirniča, »F. Marna« iz Vodice, »Simona Jenka« iz Smlednika, »Avgusta Barleta« iz Sore in »Janeza Kalana« iz Katarine.

Pohoda se je udeležila tudi mladinska pohodna enota, ki nosi ime mladega kurirja Dolomitskega odreda »Milana Mravleta«, ki je v cvetu mladosti, prerešetan od sovražnikovih krogel, padel na Podutiku.

Izlet v ta del Dolomitov so usmerile tudi šole iz Polhovega Gradca in osnovna šola Valentina Vodnika.

Zbranim je o Dolomitih med NOB spregovoril Zdravko Vidrih.

Mladi so na svojem pohodu obšli pomembne pomnike iz NOB, zlasti nekdanji sedež IOOF na Osredku, CK KPS v Žirovnikovem gradu, Lenartovo domačijo na Belem (kjer je 19. marca 1943 junaške smrti padla narodni heroj Lizika JANČAR-MAJDA). Pohod so zaključili na robu Belške grape, kjer je 19. marca 1943 v neenakem boju s štiridesetkrat močnejšim sovražnikom izkrvavel prvi bataljon Dolomitskega odreda.

Pri spominskem obeležju, ki so ga odkrili v spomin na ta veliki boj, so nastopili mladi pevci in recitatorji s Katarine in Sore ter pripadniki pohodne enote. O borbah Dolomitskega odreda in še posebej o bitki prvega bataljona, je mladim govoril prvoborec in dolomitski partizan Andrej Babnik.

Mladi so se med seboj pomerili tudi v streljanju z zračno puško in metanju bombe.

Ob zaključku so se pohodniki pogovarjali z borci Dolomitskega odreda in ostalimi, ki so se bojevali na obrobju Ljubljane.

Milan Vogel Branko Vrhovec

Roka pravice med vojnimi zločinci

str. 4

Jože Vidic

Branil je delavce in kmete

str. 5

Tone Urbas

Dolžan ni samo, kar veleva mu stan...

str. 6

Nemci pred hišo dr. Aleša Stanovnika na Jesenicah. V tej hiši je bila v letih 1941—1945 izpostava gestapa, ki jo je vodil Clement Druschke.

od torka do torka

Sreda, 25. maja 1977

Po vsej Jugoslaviji smo proslavili dan mladosti. Osrednja svečanost je bila v Beogradu na stadionu JNA, kjer je učenka iz Kumrovc Marica Lojen predsedniku Titu izročila letošnje zvezno štafeto s pozdravi vseh Jugoslovancev. Dan mladosti so proslavili tudi naši delavci na začasnem delu v tujini.

V Rimu se je končal mesec kulture SFRJ. Pokrovitelja te manifestacije sta bila predsednik Tito in predsednik republike Italije Leone.

Četrtek, 26. maja 1977

V Ljubljani je predaval znani lovec na nacistične zločince inž. Simon Wisenthal z Dunaja.

Predsednik Tito je sprejel predsednika nacionalne skupščine republike Paname F. A. Gonzalesa.

Petek, 27. maja 1977

Na povabilo predsednika Tita in predsednika ZIS Veselina Djuranovića je prispel na večdnevni uradni obisk v našo državo kancler Zvezne republike Nemčije Helmut Schmidt.

V nizozemskem kraju Bovensmild so teroristi izpustili iz šole, ki so jo zasedli pred nekaj dnevi, otroke, učitelje šole in potnike v zajetem vlaku pa so še vedno zadržali kot talce.

Sobota, 28. maja 1977

Predsednik Tito je v Belem dvoru privedel kosilo za kanclerja Schmidta, na katerem sta si izmenjala zdravici.

Na Jančah so odkrili spomenik kot spomin na bitko 2. grupe odredov pred petintridesetimi leti. Slavnostni govornik je bil Mitja Ribičič.

Ponedeljek, 30. maja 1977

V Rimu se je začel sodni proces proti 78 Italijanom, ki naj bi v letih 1970 do 1974 storili najrazličnejša kazniva dejanja, od priprave na oborožen odpor, do politične zarote.

V Avstriji je odstopil obrambni minister Lütgendorf, ki je pred petimi meseci zahteval, naj dobi Avstrija raketno orožje ter tako kršil določila državne pogodbe.

V Parizu se je začela sklepna faza konference »Sever-Jug«.

Torek, 31. maja 1977

V Kranju so odprli peti sejem opreme in sredstev civilne zaščite.

V avstrijskem glavnem mestu se je končalo desetdnevno srečanje sudetskih Nemcev, ki so se ga udeležili tudi vidni avstrijski in zahodnonemški politiki. To je še en dokaz, da je Avstrija vedno manj nevtralna država.

V Cavtatu se je začelo mednarodno srečanje pod naslovom »Novi mednarodni gospodarski red in države v razvoju«.

Nekaj o Copekovem mlinu in drugih spomenikih NOB v Prekmurju

Kdo je kriv, da se zdaj občinski in celo republiški denar kanalizirata vstran od resničnih zgodovinskih objektov iz narodnoosvobodilnega boja?

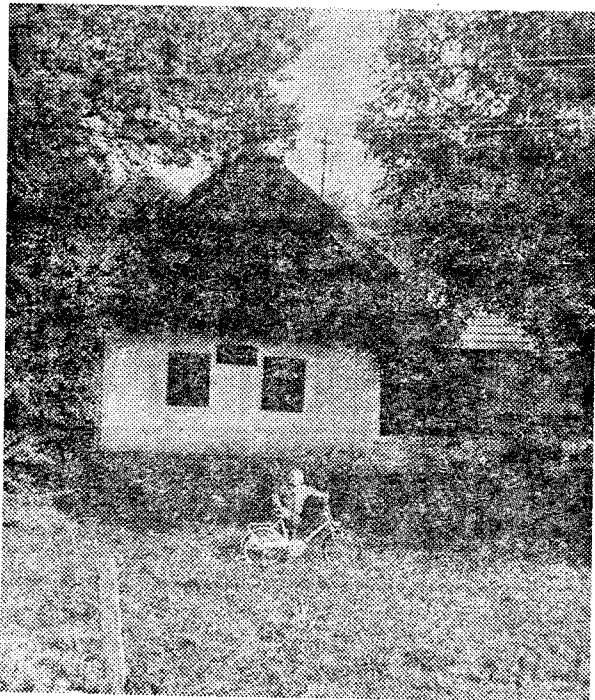
V »Pomurskem vestniku« je bila pred časom objavljena notica Janija D., da so že nekaj časa opozarjali na problem Copekovega mlinu v Polani kot objekt bližnje preteklosti in spomenika NOB v Prekmurju in da se je zdaj zanj zavzela kulturna skupnost občine Lendava, pa je adaptacijo prijavila v program skupnih nalog kulturne skupnosti Slovenije.

Copekov mlin ima verjetno večji pomen kot ostale ljudske arhitekture, čeprav strokovnjaki pravijo, da ni nič nadpovprečnega. No, jaz bi rad povedal nekaj besed o Copekovem mlinu kot o spomeniku NOB v Prekmurju, ki naj bi bil deležen financiranja lendavske občine in celo kulturne skupnosti Slovenije. Kar je v zvezi z zgodovino NOB in Copekovim mlinom je to, da je bil v njem kak mesec pred koncem vojne ustanovljen vaški odbor OF. Vendar so v istem času — od decembra 1944 do osvoboditve — bili ustanovljeni tudi vaški odbori v Strehovcih, Turnišču, Renkovcih, Gomilicah, Nedelici, Bistricah, Crenšovcih, Žižki in v še nekaterih vaseh. Ustanovljeni so bili: eden v hiši, drugi pod jablano, tretji v hlevu itd. Ker do sedaj v Lendavi niso proslavljali podobnega »zgodovinskega« objekta, kjer so bili ustanovljeni vaški odbori, ne jabolane, ne hiše, ne hleva, zato nastane vprašanje, v čem je zgodovinska pomembnost vaškega odbora OF v Polani, da je postal vreden take finančne in vsestranske pozornosti.

Na črenšovskem, polanskem in bistriškem področju sem od decembra 1944 in do konca vojne kot član okrožnega komiteja KPS vodil odpor proti okupatorju, zato poznam delo tudi vaškega odbora v Polani. Polanski vaški odbor ni prekašal po svoji aktivnosti in odporu vaških odborov v drugih vaseh, saj so bili v njem starejši možje. Akcije in politično delo je vodila polanska mladina in predvsem skopci. Pred meseci sem v istem časopisu bral, da je vaški odbor v Polani izžareval aktivnost, ki je pljusnila celo čez Muro v Slovenske gorice in dalje v drugo Slovenijo. Kdor le malo pozna zgodovino NOB v Prekmurju v zadnjih mesecih vojne, ve, da so to popolni nesmisli, za katere je čudno, da so jih v Pomurskem vestniku sploh tiskali.

Ker gre čisto resno za to, da bi Copekov mlin financirali z denarjem, ki bi moral iti na resnične spomenike NOB v Prekmurju, se mi zdi potrebno oba zgoraj omenjena foruma opozoriti, da so ta finančna sredstva zgrešeno namenjena. Resnično zaskrbljujoč primer razpadajočega zgodovinskega objekta pa je rojstna hiša narodnega heroja Štefana Kovača v Nedelici, organizatorja vstaje v Prekmurju 1941. Njegova rojstna hiša je hkrati zibelka narodnega osvobodilnega gibanja v Prekmurju. Ta hiša je dobesedno v razpadajočem stanju.

Kdo je kriv, da se zdaj občinski in celo republi-

Rojstna hiša narodnega heroja in organizatorja narodnoosvobodilnega boja v Prekmurju Štefana Kovača-Marka

ški denar kanalizirata vstran od resničnih zgodovinskih objektov iz NOB?

Pred časom so Kovačevo hišo — najbrž iz Lendave — dali prekriti s slamo. Toda prekrili so jo tako, so mi rekli ljudje v Nedelici, kakor da bi se igrali otroci. Ob naltvih teče voda skozi streho, tramovi plesnijo, okna in vrata so nezaščiteni, leseni oporniki so spodkopani. Sorodnico Štefana Kovača in solastnico hiše je sram takega stanja, saj prihajajo ob borčevskih praznikih hišo gledati iz različnih krajev, sama pa je ne more vzdrževati. Tako se nam bo ta najpomembnejši prekmurški spomenik NOB podrl in z njim najbrž celo ena izmed zadnjih panonskih hiš.

Dalje sem mnenja, da bi bilo treba postaviti kako večje ali manjše obeležje ob cesti med Crenšovci in trnjarško kapelico, kjer je bil 30. avgusta 1941 zbor aktivistov in simpatizerjev OF in je bil tu imenovan okrožni odbor OF za Prekmurje. Ta zbor je bil mejnik borbe proti madžarskemu okupatorju v Prekmurju.

In še nekaj zgodovinskih objektov bi lahko našel, a to zdaj ni moj namen. Treba je pač iskati vzroke za zgornje nepravilnosti. Mislim, da bi jih našli predvsem v občinskem odboru ZB Lendava.

Ali tisti, ki o tem odločajo, ne poznajo dovolj zgodovine NOB?!

Od časa do časa se v Prekmurju pojavi težnja, da se pozornost odvrta od zgodovine NOB. Tak primer je bil že pred leti v privatnem »vrtičkarstvu«. Hrup okrog Copekovega mlinu sicer ni isto, vendar se mi zdi toliko škodljiv, ker občina Lendava najbrž ne bo imela toliko denarja, da bi adaptirala vse objekte, kjer so bili ustanovljeni vaški odbori, na drugi strani pa za resnične zgodovinske objekte premalo ali nič ne skrbi.

FERDO GODINA,
Ljubljana

Spomenik Rudolfu Maistru

Sem vaš naročnik in sem čital v 18. številki TV 15, ki je izšla 12. 5. 1977 članek Milana Vogla »Kljub letom aktivni«, v katerem je spregovoril o dejavnosti borcev za severno mejo. Tudi oni bi morali imeti na kateri izmed mariborskih hiš spominsko ploščo, saj mislim, da le-teh ni ali pa so zelo redke. Prispevki za Rudolfa Maistra se, kolikor jaz vem, zbirajo že od leta 1971 in je res zadnji čas, da se ta spomenik tudi postavi.

JOSIP VEBER,
Predgrad 15, p. Stari trg ob Kolpi

Smo dovolj aktivni?

Kot borec sem vedno pripravljen mladim pripovedovati o narodnoosvobodilnem boju

V TV-15 sem med utrinki in odmevi zasledil prispevek Milana Cirka z naslovom »Obiski borcev po šolah«. Sestavek je zelo vzpodbuden, koristen, kakor tudi pripravljenost borčevskega lista, da se vključi v to akcijo. Toda žal moram povedati, da sem pri takih ponudbah, da bi pripovedoval mladini o našem boju med vojno, naletel na gluha ušesa.

Prebivam v krajevni skupnosti Komen na Krasu.

Tukajšnji šoli sem se ponudil, da bi mladim pripovedoval o narodnoosvobodilnem boju in tudi o drugih aktualnih temah. Prav tako sem se s tem predlogom javil ZSMS s tega območja in predstavnikom občinskega odbora ZZB NOV. Vsi so mi rekli, da bodo o tej zadevi razpravljali, pa je ostalo samo pri obljubah in me nihče ni povabil k sodelovanju.

Ob tej priložnosti naj pripomnim še to, da v Svetem, kjer stanujem, borčevska organizacija ni posebno aktivna. Vsa dejavnost, ki sem jo zasledil, je bil organiziran izlet v Kumrovec, a je zame zmanjkalo prostora in pa ponudba (kar v gostinskem lokalu) za letovanje v Strunjanu po znižani ceni, kar sem odklonil, ker nisem socialno ogrožen in smatram, da so drugi bolj potrebni.

Naj povem še to, da je bil v Komnu prvega aprila letos sprejem Kurirčkove pošte. To sem zvedel od hčerke, ki hodi v tretji razred. Na javnem mestu ni bilo nobenega obvestila o tem dogodku. Mislim, da je komentar odveč.

Ob koncu: Tu živim že sedem let in sem kot borec vedno pripravljen mladim pripovedovati o narodnoosvobodilnem boju, saj sem v njem sodeloval od 1. 9. 1941 do 1945.

MILIVOJ MIHALJ,
Sveto

Delo dispanzerja za borce NOV pri Kliničnem centru v Ljubljani

V okviru ljubljanskega kliničnega centra delujejo v bolnišnici dr. Petra Držaja v Šiški tri ambulate za borce NOV. Prostori so bili obnovljeni in 4. julija lani je bila svečana otvoritev. Do konca septembra je delovala le ena splošna ambulanta, ki jo je vodil zdravnik internist. V začetku oktobra pa sta prišla še dva splošna zdravnika in tako je začela delovati še druga splošna ambulanta. Od oktobra dalje so bile v dopoldanskem času tri redne ordinacije — dve splošni in internistična, ob sobotah, nedeljah in praznikih pa je nujne primere sprejemal bolniški oddelek Emone v bolnišnici dr. Petra Držaja.

V vseh mesecih lanskega leta sta obe splošni ambulantni opravili tristo dve ordinaciji ali dvatisoč stoštirinajst delovnih ur. Število skupnih pregledov znaša pettisoč devetsto šestdeset, od tega tisočdevetdeset prvih in štirideset sedemsto šestdeset ponovnih pregledov. Največ so pregledali upokojenih borcev (4750), sledijo aktivni zavarovanci (1096), le sto pa je bilo pregledanih kmetov borcev. Skoraj večina pacientov je bila iz ljubljanskih občin (91,5 odst.), šest odstotkov iz drugih občin ljubljanske regije, stošestintrideset pacientov iz ostalih slovenskih občin, štirje iz drugih republik ter trije iz zamejstva. Številne preglede so opravili tudi zdravstveni domovi v ostalih krajih ljubljanske regije.

Sestinosedemdeset borcev, ki so prišli prvič na pregled, so zdravstveni domovi napotili na zdravljenje v bolnišnico, največ na kirurški in internistični oddelek.

Od vseh 1096 aktivno zavarovanih borcev je bilo na zdravljenje v bolnišnici sprejetih stoosemdvajset pacientov. Ker je pri nekaterih trajal bolniški staž več kot trideset dni, je bilo šestintrideset borcev poslanih na zdravniško komisijo.

Na specialistične preglede je bilo poslanih osemsto enaindevetdeset borcev, kar predstavlja 14,9 odst. vseh pregledov. Na pregled pri invalidski komisiji je bilo za invalidsko upokožitev poslanih šestnajst pacientov, za priznanje telesne okvare osem in za potrebo po pomoči in postrežbi pet borcev. Tudi k zdravniški komisiji je bilo poslanih za nadomestno zdravljenje sedemindvajset, za priznanje zdravstvenih uslug sedemdeset, za napotitev v naravna zdravilišča osem, za predlaganje invalidnosti devet in za ocenitev višjega odstotka invalidnosti dvajset pacientov.

Specialistični pregledi so pokazali, da so pri borcih najpogostejša obolenja srca in ožilja, saj odpada na te bolezni kar 25 odstotkov. Pogosta so tudi obolenja dihal (17 odst.), kosti in okončin (16 odstotkov) ter prebavil (10 odstotkov).

Od oktobra lani deluje v bolnišnici dr. Petra Držaja tudi internistična ambulanta, ki je v treh mesecih lanskega leta opravila dvestoštiri preglede, od tega stotri prve in sto en ponovni pregled. Tudi pri internističnih pregledih je bilo največ upokojenih borcev (72 odst.), sledijo jim aktivni zavarovanci (21,5 odstotka) ter kmetje borci s 6,3 odst. Podobni pregledi so bili tudi po drugih zdravstvenih domovih ljubljanske regije.

Na zdravljenje v bolnišnico je bilo poslanih 7 borcev, od tega štirje in internistični in trije na kirurški oddelek. Na specialistične preglede pa je bilo napotnih štiriindvajset pacientov. Tudi internistična ambulanta je pri pacientih, ki jih je pregledala, največkrat ugotovila obolenja srca in ožilja, prebavil, dihal ter kosti in gibal.

Vse tri borčevske ambulate (obe splošni in internistična) v bolnici (dr.

Petra Držaja so imele 365 ordinacij ali skupno 6140 zdravstvenih pregledov. Od pregledanih so triindevetdeset borcev poslali na zdravljenje v bolnišnico, dvajset invalidski komisiji ter 188 na kopališko zdravljenje. Devetstopenajst pacientov so poslali na specialistični pregled, za priznanje vojaške invalidnosti so napotili devet, petindvajset borcev pa so predlagali za višjo ocenitev odstotka invalidnosti.

S 1. decembrom je pri dispanzerju začela delati tudi socialna delavka, ki je še v istem mesecu rešila deset primerov. Poleg tega je hodila še na obiske na teren, urejala dokumentacijo, številni borci pa so se k njej zatekli na pogovore.

Delo dispanzerjev za borce v bolnišnici dr. Petra Držaja je torej steklo, čeprav so zaenkrat zadovoljni le z urejenostjo prostorov. O delu zdravstvenega osebja zgovorno govori že samo visoko število pregledov. Pri razvijanju zdravstvene skrbi za borčevsko populacijo bo treba urediti še potrebno specialistično dejavnost dispanzerja ter se še bolj povezati s področnimi dispanzerji za borce.

Poročilo s seje žirije za podelitev plaket ZZB NOV Jugoslavije

Dne 16. maja 1977 se je sestala slovenska žirija za dodelitev plaket ZZB NOV Jugoslavije. Za leto 1977 je Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije predvidel, da bi dobila Slovenija trinašdeset plaket.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je pred časom zadolžil občinske odbore ZZB NOV, naj posredujejo žiriji predloge. Postavil je tudi rok, ker je morala žirija predloge pravočasno poslati Zveznemu odboru ZZB NOV v Beograd. Toda od skupno šestdesetih občin je prišlo le dvainpetdeset predlogov in kar osem občin predlogov za tako pomembno priznanje do postavljenega roka ni poslalo (Lenart, Ljutomer, Litija, Metlika, Radlje ob Dravi, Sežana, Šmarje pri Jelšah in Šentjur pri Celju). Nekateri teh občin niso poslale predlogov že lani niti leto pred tem in je morala žirija sama predlagati nekatere posameznike ali organizacije. Zaradi takšne neodgovornosti izpadejo iz predlogov prenekateri stari aktivisti omenjenih občin.

Poleg tega je žirija ugotovila, da občine in celotna družba mnogokrat vse preveč pozabljamo na tiste udeležence NOV in povojne delavne ljudi, ki so v napornem povojnem času veliko doprinesli k izgradnji domovine, danes pa so stari in jih iz opravičljivih razlogov ne vidimo pri političnem delu. Prav zaradi teh ugotovitev bomo morali pri podeljevanju plaket za leto 1978 skrbno premisliti, komu podeliti plaketo ZZB NOV Jugoslavije. Poiskati bomo morali med tistimi, včasih zapuščenimi bolnimi tovariši, ki so nekoč nosili glavni delež terenskega dela.

N. T.

Bitka, ki je del naše zgodovine

Ob 35. obletnici bitke Druge grupe odredov in ob praznovanju Titovih in partijskih jubilejev so minulo soboto odkrili na Jančah pomnik bitki partizanov v prvem letu ljudske vstaje.

Slavja na Jančah so se ob bogatem kulturnem programu, skupaj s številnimi domačini, nekdanjimi borci, aktivisti, taborniki, pionirji in teritorialci udeležili med drugimi tudi Sergej Kraigher, Miha Marinko, Franc Leskošek, Ivan Maček, Franc Tavčar in drugi.

Potem, ko je slavnostni govornik Mitja Ribičič govoril zbranim o pomenu boja borcev Druge grupe odredov na Jančah in njeni borbeni poti, je ob koncu še posebej poudaril veličino bitke na Jančah s premočnim sovražnikom in prispevek borcev Druge grupe odredov k razvoju NOV in partijskih odredov Slovenije. Orisal je njen vojaški, kadroviski, vzgojni in moralni prispevek k razvoju slovenskega partizanstva, saj je Druga grupa odredov naša prva proletarska brigada v smislu Titove strategije partizanskega načina bojevanja.

Zdravstveni dom čaka na samoprispevek

Pred dvema leti in pol so v Slovenj Gradcu začeli graditi nov zdravstveni dom. Po zaključeni tretji fazi pa so morali oktobra leta 1975 dela zaradi gospodarskih ukrepov, ki so bili sprejeti z resolucijo o družbenoekonomskem razvoju za stabilizacijo našega gospodarstva, ustaviti. Tako zdravstveni dom, ki naj bi bil končan do 29. novembra 1976, še vedno ni dograjen. Ustavitev gradnje je zelo prizadela bolnike kot tudi zdravstvene delavce, ki delajo v zelo nefunkcionalnih prostorih in ob stalnem ropotu cestnega prometa. Zaradi takšnih delovnih razmer se zdravstveni delavci hitreje utrudijo in zaradi tega pride večkrat tudi do neprimernih odnosov med njimi in bolniki.

Sedaj, ko bi zdravstvena služba v Slovenj Gradcu že pol leta morala delati v novi zgradbi, ugotavljamo, da je stanje še slabše, kot je bilo pred enim letom, saj je nekaj enot osnovne zdravstvene službe še dodatno nameščenih v objektih, ki niso bili nikoli grajeni za potrebe zdravstva. Vsa ta dejstva zahtevajo, da je treba ustavljeno gradnjo čimprej nadaljevati, objekt dokončati in ga izročiti v uporabo. Nobenega dvoma ni, da si to želijo zdravstveni delavci, še bolj pa bolniki, ki imajo pravico do zdravstvenih uslug v bolj urejenih prostorih. Za to pa bodo morali tudi sami nekaj žrtvovati. V Slovenj Gradcu pripravljajo drugi samoprispevek, zbrana sredstva pa naj bi skupaj z denarjem, ki ga bo prispevala zdravstvena skupnost, omogočila zaključiti gradnjo tega pomembnega objekta. Zato pričakujemo, da bodo občani podprli naša prizadevanja in z glasovanjem za podaljšanje samoprispevka zagotovili sebi in tudi mlajšemu rodu za prihodnja desetletja sodobne in današnji medicinski dosežki primerne prostore.

ADOLF ANKON

Boljše sodelovanje - boljši uspehi

Najzahodnejša enota naše narodnoosvobodilne vojske je bil Briško-beneški odred. Deloval je v Goriških Brdih, Beneški Sloveniji, Reziji, Kanalski dolini, severnem Posočju, dolini Soče do Gorice in severno-vzhodni Furlaniji.

Ustanovljen je bil jeseni 1943. leta in je z raznimi preimenovanji in preformacijami deloval na svojem ozemlju vse do maja 1945. Njegov pomen je še toliko večji, ker je bil poleg zelo uspešnega vojaškega delovanja tudi politično zelo aktiven ter je budil narodno zavest, in s tem omogočil pogoje za širši narodnoosvobodilni boj na svojem območju. To se je kazalo tudi v njegovi številčni rasti, saj je konec poletja 1944 štel že šest bataljonov, neupoštevajoč samostojne čete in zaledne enote.

Sodelovanje z italijanskimi partizani je bilo zelo dobro organizirano in s podpisom osimskih sporazumov se ponovno odpirajo dobre možnosti za vsestransko sodelovanje ljudi na obeh straneh meje.

Domicilni odbor Briško-beneškega odreda se je v zadnjem času močno aktiviral z željo, da bi njegovi nekdanji borci tudi danes prispevali k širokemu sodelovanju Slovencev in Italijanov. Odbor se je zavedal, da bo to lahko dosegel le z neposredno povezanostjo vseh nekdanjih borcev in aktivistov. Tako je bilo konec lanskega in v začetku letošnjega leta formiranih šest sekcij in sicer: kobariško-bovska, soško-liška, novogoriška, briška, obalna in ljubljanska. Vse sekcije imajo svoje odbore, ki so zadolženi za kadrovska vprašanja, za zgodovino in razvijanje tradicij NOB ter za propagando. V nekaterih sekcijah imajo za to formirane tudi komisije.

Seveda je treba poudariti, da vse sekcije nimajo enakih pogojev za delo, niti kadroviskih, niti materialnih. Vendar je za sedaj najpomembnejše, da je organizacija stekla in da bodo začeli reševati naloge, ki pa jih ni malo. Naloga vseh

sekcij je čimbolje obveščati nekdanje borce in aktiviste o akcijah in aktivnosti domicilnega odbora, zbirati gradivo za pisanje zgodovine Briško-beneškega odreda, ki jo prišeta tovariša Franjo Bavec in Franc Črnugelj. Takšna organiziranost pa omogoča tudi boljše povezanost in medsebojno spoznavanje nekdanjih borcev in aktivistov tega območja. V ta namen so nekatere sekcije že organizirale družabne večere, ljubljanska pa je v zimskem času pripravljala redna mesečna tovariška srečanja.

S takšno organiziranostjo bodo lahko borci in aktivisti Briško-beneškega odreda tudi družbeno politično še bolj angažirani, čeprav so bili na tem področju zelo delovni tudi doslej. Glede na tesno sodelovanje z italijanskimi partizani med narodnoosvobodilnim bojem, je naloga borcev Briško-beneškega odreda, da z njimi tesno sodelujejo tudi danes, saj so v ANPI vključeni tudi borci Briško-beneškega odreda, ki danes živijo v Italiji. Osimski sporazum nam takšno sodelovanje omogoča in narekuje sodelovanje ob naši zahodni meji.

DANILO PERČIČ

Nacističnih zločinov ne smemo pozabiti

Roka pravice med vojnimi zločinci

8 predavanja Simona Wiesenthala v Ljubljani

Minuli četrtek je v novih prostorih ljubljanske ekonomske fakultete predaval znani lovec na nacistične zločince arhitekt inž. Simon Wiesenthal, ki ima svoj center na Dunaju, podružnico pa v New Yorku. Spregovoril je o svojem delu in o tisočih nekaznovanih morilcih, ki uživajo nezasluženo svobodo v nekaterih evropskih, še bolj pa v južnoameriških državah.

»Mislim, da smo sami sebi in vsem našim prijateljem dvaintrideset let po vojni dolžni podati glavne značilnosti doživetega pri iskanju nacističnih zločincev. Tega vprašanja nikakor ne smemo prepuščati politikom, saj je marsikje njihovo stremeljenje za političnimi uspehi pripeljalo do sprave z nacisti in so njihovi glasovi pri volitvah odločilni. S tem v zvezi niso redke izjave, da je minilo že trideset let in lahko na nacistične zločine pozabimo. Ti politični uspehi pa so zelo cenečni, če jih morajo plačati drugi, je uvodoma povedal gospod Wiesenthal ter nadaljeval. »To je tudi v Avstriji pripeljalo do tega, da ne bo več prišlo do procesov, čeprav so preiskave uradno še v teku. Tudi v drugih državah kaznovanje nacističnih zločincev izgublja vsakršen pomen. Toda ne za nas! Mi ne ustvarjamo politike, mi smo žrtve politike in zato moramo povzdigniti glas. Mi, preživeli, majhno število v primerjavi z milijoni, ki jih je uničilo nacistično barbarstvo. Nekateri ljudje pravijo, da je nacistični problem preteklost, da je živih le še malo nacistov, ki nimajo nikakršnega vpliva ter da ima svet danes drugače težave. O številu nacistov naj spregovorijo številke.

Nacional-socialistična stranka je štela 10 milijonov članov. Ker se je naslanjala predvsem na mlado generacijo, je danes povprečna starost nacistov med 55 in 60 let. Ker so bili nacisti med vojno le malo na frotah, ampak so delovali v Nemčiji sami in na zasedenem ozemlju, živi danes še skoraj sedem milijonov nacistov, od tega približno pet milijonov v ZRN, 1,5 milijona v NDR, tristo tisoč v Avstriji in okrog dvesto tisoč drugod po svetu.

V Avstriji in Nemčiji so močno povezani s političnim življenjem, saj v Avstriji nima nobena od velikih političnih strank možnosti večine brez nacističnih glasov. Tudi stranke v ZRN se morajo ozirati na nacistične in v NDR so vključeni v komunistično stranko. To je politična resničnost, pred katero stojimo. Nacisti pa so danes dejavni v raznih neonacističnih organizacijah tudi drugod po svetu. V času tako imenovane hladne vojne je veliko nacistov pobegnilo v Južno Ameriko in v ZDA. V argentinsko banko so vložili ogromne vsote

denarja, s katerim so podpirali podtalno delovanje neonacističnih organizacij, ki so delovale pod različnimi imeni in se vmešavale na vseh kriznih področjih. V ZDA se na primer nacisti sprehajajo v uniformah, imajo svoj tisk, ki ga izdajajo v petih evropskih jezikih. Tu je propaganda prva faza delovanja, v Argentini pa je nastopila že druga faza — umori in nasilje.

Neonacisti še po dvaintridesetih letih popravljajo zgodovino. Trdijo, da zaradi nacizma ni bilo toliko mrtvih, kot trdi zgodovina, da je Auschwitz laž, ki so si jo izmislili zavezniki, da bi očrnil Nemce, da so bile plinske celice v taborišču za razkuževanje obleke, zaporniki pa so le delali. Res je, da smo tudi mi v letih po vojni naredili napako, ker smo v propagandi vedno podčrtavali le židovske izgube. Že nekaj let po vojni sem opazil, kako napačno je to in sem prenehal govoriti o šestih milijonih umorjenih Židov, ampak o 11 milijonih umorjenih civilistov, med katerimi je bilo šest milijonov Židov.

Kot sem že omenil, v Avstriji ne bo več prišlo do procesov, čeprav je znano, da je bil Hitler Avstrijec in prav tako Kaltenbrunner, Globocnik, pa tudi Eichmann je že kot otrok prišel v Avstrijo in je bilo v njegovem štabu za uničevanje Židov sedemdeset odstotkov Avstrijcev, pa tudi v Globocnikovem štabu za akcijo Reinhard ter za uničevalna taborišča je bilo 90 odstotkov Avstrijcev, predvsem s Koroške. Teh dejstev v Avstriji niso upoštevali in njihovo pravosodje je šepalo za nemškimi tako glede števil procesov kakor tudi glede števila sodnikov in predvsem glede proračuna, državnih pravdnikov in prevsem glede proračuna.

Moramo za zavedati, da tega, kar se je zgodilo, ni mogoče nikoli kaznovati, ker življenje zločinca, ki ima na vesti stotisoče ljudi, ali jih je celo lastno ročno ubil, ne more biti nikoli tako dolgo, da bi bil za svoje zločine zadosti kaznovan. Vsak proces ima torej kar se tiče razsodbe, simbolični pomen. Če je obsojen na smrt ali na dosmrtno ječo, sodba še ohranja smisel pravičnosti — lahko rečemo, da je zločinec s svojim življenjem plačal za zločine. Če pa je kaznovan le na nekaj let, kazni ni zadostna.

Tako je na primer Eichmannov vodja transportov Franz Novak pripeljal v taborišče 1.700.000 ljudi in bil obsojen na devet let ječe. Nekdo bi lahko rekel: Za transport moje matere v taborišče je bil mož 30 sekund v zaporu. Vzrok za takšne razsodbe je večkrat tudi veljavno pravo, ki je v nekaterih državah staro že sto let ter nenatančno opredeljen pojav vojnega zločinca. Jaz vedno bolj poudarjam »nacistični zločinec« namesto vojni zločinec, ker je to specifična kategorija masovnih zločincev, ki bi jih lahko imenovali tudi »zločinec iz pisalne mize«, saj svojih žrtev niti ni poznal, niti ga niso poznale one. Zločini nacistov imajo le malo skupnega z vojno; začeli so se že šest let prej. Gradnja koncentracijskih taborišč, nürnberški zakoni, kristalna noč, aretacije in umori, vse to se je zgodilo že pred vojno in jih ni mogoče opravičevati z vojno. Vojna je nacistom dala le možnost zagrešiti velike zločine in ubiti milijone ljudi. Ti zločini niso del vojnih dejanj. Največ zločinov se je v letih 1942 in 1943 zgodilo v taboriščih, ki so bila tisoč in več kilometrov oddaljena od fronte torej nimajo nič skupnega z vojno.

To ponedolženje z besedo vojni zločinec ima za posledico, da ljudje pravijo: od vojne je minilo že več kot trideset let, sedaj končajte že enkrat s tem. Mladi ljudje, ki so zgodovinsko pomanjkljivo poučeni, ne morejo razumeti, da trideset let po vojni tega ne moremo in ne smemo pozabiti.

Nato je gospod Wiesenthal spregovoril o uničenih nemških arhivih, o hladni vojni, v kateri sta oba bloka pozabila na vojne zločine, kar so ti s pridom izkoristili, ter o pozabljanju na žrtve nacističnih zločincev v svetu.

»Ko sem bil na Ljubelju in v Begunjah, sem ob spominskih obeležjih videl veliko mladih ljudi. To pomeni, da pri vas mrtvi niso umrli, ampak še vedno živijo z vami. Kajti mrtev je le tisti ki je pozabljen.«

MILAN VOGEL

Inž. Simon Wiesenthal na petkovi konferenci v prostorih ljubljanske ekonomske fakultete. Ob njem akademik dr. Lado Vavpetič.

Na tiskovni konferenci Simona Wiesenthala v Ljubljani

Potem ko je minuli četrtek (26. V.) v prostorih nove ekonomske fakultete v Ljubljani, na povabilo centra za družbene vede pri SAZU, pripravil zanimivo in poučno predavanje o vojnih zločincih in njihovem razkrinkavanju, se je inž. Simon Wiesenthal — vodja mednarodnega židovskega dokumentacijskega centra na Dunaju — v petek na posebni tiskovni konferenci o tem pogovarjal tudi s slovenskimi in jugoslovanskimi novinarji.

Imperativom zadnjih razkritij primerno, je inž. Wiesenthal že v prvem, uvodnem delu pogovora, osvetlil zlasti primer ustaškega zločinca Artukovića in nekdanjega esesovskega klavca Druschkeja.

»Menim, da bo Artuković že v krajšem času izgubil ameriško državljanstvo in da ga bodo z ozirom na njegovih 77 let izgnali iz ZDA v kako drugo deželo, ki si jo bo izbral.

Prav tako bodo po vsej verjetnosti iz Združenih držav izgnali tudi štiri slovenske kolaboracioniste, ki so med zadnjo vojno sodelovali z Druschkejem. Pri tem mi je žal, da se primer Druschke tako dolgo vleče. Računal sem, da boste poslali iz Jugoslavije v ZRN na tone obtožnega gradiva, toda za zdaj smo dobili v glavnem le časopisne izrezke. Vem, da je sicer na voljo osemdeset priči, od tega štirideset neposrednih očividcev, katerih pričevanja se zdaj prevajajo v Beogradu, toda vse to traja.

Razen tega bi rad navedel še en primer: pred nekaj leti sem namreč izsledil Janka Seppa, nekdanjega folksdojčerja SS v Vojvodini, ki trenutno živi v Argentini. V razkritje tega primera sem vložil nemalo truda, vendar je potem, ko se je moja pritožba za njegovo prijavo izgubila nekeje v predalih, žal vse zaspalo.

Med trenutno obravnavanimi, toda še nikakor ne razčiščenimi primeri, je inž. Wiesenthal nadalje omenil nacističnega zločinca Walterja Rauffa. Leto je kot nekdanji šef varnostne policije odgovoren za smrt četrtilijona ljudi, ki so povečini končali v plinskih celicah. Rauff, ki mu je 63 let, danes povsem svobodno živi v me-

stu Punta Arenas v Čilu, kjer vodi donosno tovarno ribjih konzerv. »Vse čilske vlade, vključno z vlado pokojnega Allendeja, ki mi je v zvezi s tem pisal številna prijateljska pi-

Simon Wiesenthal

sma, so odklonile, da bi ga izročile našim oblastem. V Čilu imajo namreč še vedno v veljavi zakon, po katerem vsi zločini zastarajo že po petnajstih letih.«

Nič manjšo »smolo« ni imel Wiesenthal z dr. Josephom Mengelejem — zloglasnim nacističnim zdravnikom v taborišču Auschwitzu.

»Tega sem zgrešil kar petkrat: v Milanu, na nekem grškem otoku, Bermudih in še v drugih krajih. Danes povsem mirno živi v mestu Carlos San Antonio v Paragvaju — v zaščiteni vojaški zoni Parana, kamor nimajo vstopa povprečni državljani. Danes je Mengele velik bogataš, kajti njegova družina je lastnik največje tovarne poljedelskih strojev v Evropi, za katero dela v ZRN nič manj kot 15.000 delavcev. Iz Paragvaja, v katerem živi okoli 40.000 pribeglih Nemcev, sem dobil že več prošenj ljudi iz naših (židovskih) vrst, naj ne ukrenem ničesar proti Mengeleju, ker bi bilo sicer v nevarnosti njihovo življenje. Pri tem moram povedati, da paragvajska policija tesno sodeluje s tamkaj živječimi Nemci. Kako tudi ne, kajti pripadniki SS so bili tisti, ki so jo po vojni organizirali. V

njenih vrstah je bil svojčas tudi Ante Pavelić.

Med številnimi primeri, ki so značilni posebno za Nemčijo, je vsekakor tudi odkritje nekdanjega Himmlerjevega pravosodnega ministra Horsta Benderja. Zloglasni tvorec juristične formule o »upravičenem uboju Židov, razen kadar gre za sadistične ali seksualne ekscese«, danes deluje kot odvetnik v odvetniški zbornici v Stuttgartu in kljub našim večkratnim poskusom, da bi ga suspendirali ter postavili pred sodišče, še vedno uživa nezasluženo svobodo.«

Inž. Simon Wiesenthal je potem govoril o pojavih neonacizma v današnjem svetu. Le-ta se zadnje čase skokovito razrašča v vse številnejše bolj ali manj organizirane skupine in skupinice, ki skušajo izrabljati ekonomske in politične krize ter priti do ponovne uveljavitve. V ZDA in Kanadi je tako danes na primer polno raznovrstnih desničarskih organizacij, ki jim kljukasti križi in druge kričeče nacistične insignije niso zgolj maskarada. Posebno iz Avstrije izvažajo tjakaj, pa tudi v ostali svet kot industrijske proizvode razne nacistične in podobne propagandne artikle. Le-te izdeluje v posmeh avstrijski demokratični javnosti v avstrijski prestolnici — na Dunaju. Neonacisti se sicer preblijajo v manjših skupinah, toda z vedno pripravljenim sistemom zamenjav; če policija denimo odkrije in onemogoči delo ene izmed organizacij, nemudoma nastopi druga.

Wiesenthal je s tem v zvezi omenil nekaj nacističnih in desničarskih organizacij, ki danes netijo nemir v že tako močno razklanem svetu, in izkoriščajo krizna žarišča ter mednarodne zaplete: med drugim stranko NDP v ZRN, ki na srečo ni dobila niti 5 odstotkov v parlamentu, British National Party, ki v Veliki Britaniji rovari proti temnopoltim priseljencem, nekdanjo teroristično organizacijo OAS in še nekaj drugih. Sicer pa, kot je nadalje dejal Wiesenthal, nacisti ne sodelujejo neposredno z neonacisti. Prvi so vedno potisnjeni v obrambo in se zaradi svojih zločinov ne upajo pred javnost, drugi, znatno nevarnejši od prvih, pa se ob sleherni priliki obdajajo z javnostjo. Slednji utegnejo zlasti postati nevarni v kolikor jih nekega dne zopet ne bi bilo več moč nadzirati. Vendar pa se to, vsaj dokler bomo svet opozarjali na grozodejstva, ki so jih zakrivali nacisti med zadnjo vojno, ne bo zgodilo.

BRANKO VRHOVEC

Ob 35-letnici smrti člana vrhovnega plenuma OF dr. Aleša Stanovnika

Dr. Aleš Stanovnik je bil rojen 17. julija 1901 v Horjulu. Njegov oče, Janez, ki je bil čevljar in mali kmet, se je v letih po prvi svetovni vojni vneto ukvarjal s politiko. V družini so bili štirje bratje: Aleš, Janez, Jože in France, ki so »podedovali« očetovo politično žilico. Aleš in Janez sta se razvila v znana slovenska odvetnika, Aleš pa še posebej v politika; Jože je bil ljubljanski trgovec, medtem ko je domače posestvo prevzel France (slednji je bil med minulo vojno z družino izgnan v Italijo in tam interniran).

Omenil sem »podedovano politično žilico« Stanovnikovih, ki jo potrjuje zanimiva družinska tradicija:

Oče Janez Stanovnik se je kot čevljar in posestnik ukvarjal tudi s politiko. V Horjulu je bil dolgoletni župan in politični delavec, ustanovitelj posojilnice in raznih kmetijskih gospodarskih zadrug. Njegov sin dr. Janez Stanovnik je bil 1922. leta izvoljen za podžupana Ljubljane na listi zveze delovnega ljudstva, ki so jo podprli tudi komunisti (tedaj že v ilegali). Janez Stanovnik, sin dr. Janeza Stanovnika (Alešev nečak) je že vrsto let na vodilnem položaju pri ekonomski komisiji organizacije združenih narodov za Evropo.

Dr. Aleš Stanovnik je 1926. leta diplomiral pravo v Ljubljani. Odvetniški pripravniški staž je opravil pri bratu Janezu v Ljubljani. Po odvetniškem izpitu je leta 1930 odprl svojo pisarno na Jesenicah.

»Boj za narodno in socialno svobodo je začel že zgodaj, še kot študent,« je ob 25-letnici njegove smrti (junija 1967. leta) v časopisu »Delo« zapisal njegov sodelavec Tone Fajfar. »Na univerzi je bil v prvih vrstah naprednih akademikov, ki so se takrat združevali zoper namere čaršijskih režimov, da bi okrnili ali celo likvidirali slovensko univerzo. V akademskem Orlu, ki je postal žarišče demokratične in svobodoljubne misli, ki je začela prevzemati mlado katoliško izobraženstvo, se je odločno spopadel s takrat že nastajajočim totalitarizmom slovenskega klerikalizma. Toda svoje sposobnosti je v polni meri razvil, ko je začel samostojni poklic advokata. Mišelnost in akcijsko se je popolnoma pridružil krščansko-socialističnemu delavstvu...«

Kmalu po prihodu dr. Aleša Stanovnika na Jesenice so se v slovenskih katoliških vrstah začele kazati razlike med reakcionarnimi silami, ki sta jih vodila dr. Anton Korošec in ban dr. Marko Natlačen. Dr.

Branil je delavce in kmete

Februarja letos, ko sta lovec na nacistične zločince Simon Wiesenthal in bivši vosovec Franc Koritnik na tiskovni konferenci na Dunaju sporočila, da sta odkrila kraj, kjer živi nekdanji šef gestapovske izpostave na Jesenicah Clement Druschke, so časopisi večkrat omenjali, da je bila izpostava gestapa na Jesenicah v hiši dr. Aleša Stanovnika. Te hiše, ki je bila blizu železniške postaje, ni več. Med zavezniki bombardiranjem Jesenic (marca 1945. leta) je bila močno poškodovana in so jo po vojni porušili.

Drugega junija mineva 35 let od smrti jeseniškega pravnika, politika, publicista in člana vrhovnega plenuma OF, dr. Aleša Stanovnika. Naj bodo te vrstice kot šopek rož zapisane njemu v spomin.

Anton Korošec, duhovnik, je bil načelnik slovenske ljudske stranke, ki je celotno stranko priključil JRZ (jugoslovanski radikalni zajednici), ki jo je vodil dr. Milan Stojadinović. Dr. Anton Korošec je bil v stari Jugoslaviji več let minister za notranje zadeve. Umrl je že pred vojno.

Dr. Marko Natlačen je tesno sodeloval z italijanskim okupatorjem in je bil eden glavnih organizatorjev bele garde. Zaradi izdaje naroda, ga je izredno sodišče za zaščito slovenskega naroda obsodilo na smrt.

Predvojni komunist in nekdanji glavni delavski zaupnik v železarni Jesenice Vencelj Perko je v svojih spominih na dr. Aleša Stanovnika zapisal tudi tole: »V veliki stavki 1935. leta, ki so jo organizirali in vodili komunisti, je dr. Stanovnik podpiral upravičen boj stavkajočih kovinarjev. Pri tem se je zavedal, da je ta stavka imela poleg socialno-ekonomskega boja močno obeležje političnega boja proti obstoječim družbenopolitičnim razmeram. Od tedaj je sodeloval v mnogih političnih in drugih

akcijah, katere so organizirali ali v njih sodelovali komunisti. Leta 1936 je bil v akcijskem odboru za zgraditev Ljubljanske klinične bolnišnice in univerzitetne knjižnice. Na velikem zborovanju 14. januarja 1936 na Jesenicah, na katerem so govorili delavci, kmetje in izobraženci, je med drugimi govoril tudi on, ter odločno obsodil obstoječe politične razmere.

Oktobra 1937 je bil dr. Aleš Stanovnik nosilec enotne liste slovenskega delovnega ljudstva pri občinskih volitvah na Jesenicah, na katerih so skupno kandidirali komunisti, socialisti in krščanski socialisti.

Vladajoči klerikalni krogi Slovenije so se zavedali, kakšno nevarnost predstavlja tak njegov nastop. Zato mu je takratni nadškof dr. Jeglič pisal in ga opozoril na nevarnost njegove zveze s komunisti. Toda Aleš je menil, da v teh stvareh ni odstopanja...«

Nacisti so dr. Stanovnika zaprli že prve dni maja 1941. leta. Odpeljali so ga v begunjske zapore, od tam pa v zbirališče za izgnance v Šentvid. Dne 6. julija 1941 so ga

z ostalimi izgnanci izgnali v Srbijo, toda Stanovnik se je že julija istega leta vrnil v Ljubljano. Vodstvo OF mu je zaupalo nadvse pomembno delo v ljubljanskem okrožnem odboru OF; obenem je bil član vrhovnega plenuma.

Cepprav so mu stregli po življenju in je bilo njegovo delo oteževano, ker je bil splošno znan, je goreče delal za pridobivanje izobražencev v OF. Skrbel je za izgnance in begunce, ki so iskali zatočišče v Ljubljani.

Zaradi naraščajočega terorja v Ljubljani in vse večjega razmaha osvobodilnega boja, pa tudi zaradi obsežnega osvobodjenega ozemlja na Dolenjskem in Notranjskem, je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet odšlo (18. maja 1942) z izvršnim odborom OF iz Ljubljane na osvobodeno ozemlje. Tudi dr. Stanovnik bi se moral umakniti na osvobodeno ozemlje, a je nameraval še nekaj časa ilegalno živeti in delovati v Ljubljani.

Samo tri dni potem, ko je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet in vodstvo OF zapustilo Ljubljano, so Italijani ustrelili Toneta Tomšiča, sekretarja CK KPS, ki je bil v italijanskih zaporih že od decembra 1941 in so ga vosovci zaman skušali rešiti.

Drugi dan po njegovi smrti so zaradi ovadbe aretirali dr. Aleša Stanovnika. V ovadbi, ki je izdajalec ni podpisal, je navedeno, da je dr. Aleš Stanovnik član vrhovnega plenuma OF. Prevladuje mnenje, da izdajalec izvira iz vrst katoliškega klera, kateremu že pred vojno ni bilo pogodu Stanovnikovo politično delovanje.

Štiri dni po aretaciji dr. Stanovnika so člani VOS v Ljubljani likvidirali dr. Lamberta Erlicha, profesorja in duhovnika, ki je bil idejni vodja bele garde ter hujšakač akademske in dijaške mladine za boj proti OF.

Likvidacija dr. Erlicha je močno prizadela italijanske okupacijske oblasti in porajajočo se belo gardo. Italijani so se maščevali tako, da so 2. junija 1942. leta v gramozni jarni v Ljubljani ustrelili šest talcev, med njimi tudi dr. Aleša Stanovnika. Tako je mučeniško umrl jeseniški delavski odvetnik, politik in publicist, krščanski socialist in član vrhovnega plenuma. Njegovo delo, življenje in smrt so vgrajeni v temelje naše samoupravne družbe in nam bo vedno vzor, kako je treba ljubiti in delati za svoj narod.

JOŽE VIDIC

Spomini na dr. Josipa Edgarja Leopolda-Lavova

Veliki menih pod križem brez imena

V tišini kartuzije Pleterje je v sredo, 18. maja 1977, ugasnilo življenje kartuzijanca, dolgoletnega pleterskega priorja, profesorja dr. Josipa Edgarja Leopolda-Lavova. S svojimi humanimi dejanji in obenem z odličnim stališčem, da ne bosta ne on, ne pleterska kartuzija sodelovala z okupatorjem, se je povzpel med izjemne osebnosti osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov med drugo svetovno vojno.

Kartuzijanski red, katerega statut že osem stoletij ni bistveno spremenjen, je s kartuzijo Pleterje, edino v slovenskih deželah, po zaslugi prizadevnega dr. Leopolda postal pojem sodelovanja z državo in pomemben činitelj v prizadevanju za vse, kar je svobodomiselnost in napredno...

Predniki dr. Leopolda-Lavova so bili doma na Saškem. Priorjev oče je kot uslužbenec železnice služboval v Zagrebu, potem pa v Karlovcu, Ogulinu, v Plasah nad Crikvenico, kjer je bil šef postaje, od koder je bil premeščen v Delnice, nato pa nazaj v Zagreb v direkcijo železnice. Sin Josip je bil rojen 17. januarja 1881 v Temišvaru, kamor je šla njegova mati na obisk k staršem.

☆

»Od prihoda med kartuzijance je minilo že mnogo let. Bilo je to leta 1923, pa že tedaj sem bil star 43 let. Enajst let sem bil pater, nato so me imenovali za priorja. To dolžnost sem opravljal 33 let. Predno sem prišel v Pleterje, sem seveda študiral, v Rimu sem doktoriral iz teologije in filozofije, bil katehet v Zagrebu in v prvi svetovni vojni kurat... Bili so to težki časi, ki so pretresli dušo in telo. Takrat me je obšlo grenko spoznanje, kako se zemlja spre-

minja v morišče, na katerem ljudje uničujejo drug drugega.

Morda sem se tudi zaradi tega umaknil v to samoto, v samostan najstrožjega reda, v tišino, ki je tu prvi zakon. V celico, kjer se prepuščaš razmišljanju in študiju. Življenje tu teče po redovnih pravilih iz srednjega veka.

Kartuzija ne bo šla z okupatorjem

Zadnja vojna, če je šla mimo našega samostana? Ne, ni šla, saj vojna ne spoštuje ničesar, ne svetega, ne posvetnega. Res pa je, da vsak nasprotnik ni enak. Partizani so iskali pri nas pomoči in so jo dobili. Dajali smo jim, kar smo mogli, pa tudi skrivali smo jih, zlasti ranjence. Marsikoga pa je sovražnikova krogla zadelo prav v bližini samostana.

Kot prior sem moral samostanske stvari urejati tudi izven kartuzije, v stiku s civilno oblastjo. Ob neki takšni priložnosti sem bil v začetku vojne v Novem mestu. Videl sem kako fašisti ženejo osem naših ljudi. Bili so uklenjeni. Mar ni bil že tak pogled dovolj, da veš kje je tvoje mesto? Tedaj sem si rekel: »DOKLER BOM ŽIV, KARTUZIJA PLETERJE NE BO ŠLA NIKDAR Z OKUPATORJEM, TEMVEČ BO VEDNO PODPIRALA IN SODELOVALA S TIŠTIMI, KI SE BODO BORILI PROTI NJEMU!«

Sprašujete, ali je imela ta naša odločitev kakšne posledice za nas? O, seveda, pa še hude. Samostanskih ruševin iz vojnih dni še nismo utegnili v celoti odstraniti in popraviti. Pogled nanje nam narava sama zakrije s cvetjem vsako pomlad. A vsaka jesen nam jih znova odkrije kot boleče rane.

Sicer pa moja osebna usoda pri tem

ni važna. Partizanom smo še naprej pomagali. Toda okupator se je menjal. Frišla je nemška ofenziva. Bili smo pod še strožjo kontrolo kot prej. Seveda so me zaprli. Gnali so me iz zapora v zapor... Povsod so me zasliševali in po dveh mesecih so me na intervencijo Vatikana spustili in konfinirali v Italijo.

Zatekel sem se v kartuzijo Vedana pri Bellunu, kjer sem preživel poldrugo leto v izgnanstvu. Pravite, da ste slišali, da sem komaj ušel smrtni obsodbi? Nekaj je res moralo biti na tem. Ko sem pozneje prosil za pomilostitev, je nemški general Rösener odločno odklonil prošnjo za vrnitev v domovino z utemeljitvijo, »da so bila dejanja priorja doktorja Leopolda v korist partizanov takšna in izvršena v tolikšnem obsegu, da ga je smrtna kazni rešilo samo njegovo visoko cerkveno dostojanstvo...«

Iz zapora v izgnanstvo

Po vsebini in stilu Rösenerjevega pisma bi lahko sodili, da so Nemci spoštovali priorja in njegov cerkveni položaj ter mu zato tudi oprostili smrtno kazn. Poznavalec ozadja pa mora žal ugotoviti, da je taka podoba zmotna. O aretaciji priorja kartuzije Pleterje se je hitro razvedelo in vest je v kratkem prišla tudi do Vatikana. Potek vojne je začel hitro spreminjati svojo podobo. Po zavezniskem izkrcanju v severni Afriki je sledilo izkrcanje v Južni Italiji.

Realisti v nemškem vojaškem vrhu so se zavedali položaja. Skrivaj so iskali možnost za sklenitev separatnega miru z zavezniki, brez vednosti najvišjih nemških krogov v fuhrerjevem glavnem stanu. Poveljnik SS in policije za Balkan in Apeninski polotok, nemški general Wolf, je skušal preko Vatikana in Švice vzpo-

staviti stike z zavezniki. V Svisci je tedaj deloval Alan Dulles, šef ameriške obveščevalne službe. Ko je general Wolf navezal stike z Vatikanom, mu je predstavnik Vatikana Ivo Zigler vljudno dal vedeti, da Nemci ne morejo računati na pomoč Vatikana, dokler bodo zapirali in obsojali na smrt visoke cerkvene dostojanstvenike.

Na vprašanje za koga konkretno gre, mu je odgovorjeno, da za priorja kartuzije Pleterje, ki je zaprt v ljubljanskih zaporih. Sledil je kratek in jasen ukaz generalu Rösenerju, naj priorja izpuste. In tako je za božič leta 1943 prišel iz zapora in se odpravil v izgnanstvo. Po takih dogodkih bolj malo verjamemo Rösenerjevemu pismu, saj je priorjeva izpustitev pomenila le željo Nemcev, da imajo adut več v nadaljnjih pogovorih z Vatikanom.

Kljub temu, da sva se prav o tem precej pogovarjala, je prior na vse to skromno zamahnil z roko, kot bi hotel povedati, da vse skupaj niti ni tako važno.

Imena po smrti niso važna

Vrnimo se k njegovi pripovedi: »Spomladi leta 1945 sem s propustnico italijanskih partizanov poromal proti domovini. Konec vojne sem doživel v Gorici. Spominjam se, da je v gorški stolnici med zahvalno mašo za zmago in mir, oficir jugoslovanske armade ob važnejših trenutkih obreda številnim prisotnim partizanom poveljeval »Mimo!« ...

Mir. Vračal sem se v svoj in naš mir. Z avtom slovenske ljudske vlade sem se pripeljal iz Ljubljane v Pleterje. Veliki zvon naše cerkve Svete Trojice je označeval, da se začne novo, svobodno življenje.

MILAN LJUBIC

Casi se spreminjajo in mi se spreminjamo z njimi. Mnogi tega ne priznajo, nočejo priznati, ne verjamejo! Vendar človek se moti, dokler živi. In tudi to je človeško. Sicer pa neki dan se vse »obrajta«: palača pade — vstane bajta! Tako je življenje. Vsak izmed nas ga živi po svoje. Po svoje gleda in ocenjuje minule dogodke in sedanjost.

Brez dlake na jeziku, kot radi imenujemo odkrite pogovore, je prejšnji teden tekla beseda s sogovorniki, nekdanjimi borci, terenskimi delavci, ki zdaj sicer uživajo zasluženi pokoj, vendar tudi sedanjí tokovi življenja ne gredo neopazno mimo njihovih bregov.

● Mladini lahko veliko zaupamo!

STEVO MISLJENCEVIĆ je doma iz Malega Lošinja. Kot borec 18. Slavonske brigade ne bo nikoli pozabil slavonskega gostoljublja in skrbi za borce. Osemnajst let mu je bilo, ko je bil težko ranjen v hrbtnico. Dolgi meseci ležanja v bolnišnici, okoli nje pa vojna vihra, so bili dovolj, da je v polni meri spoznal kaj pomeni človeku resničen tovariš.

»Naša generacija,« pripoveduje Stevo, »je zrastle iz NOV, prekaljena v bojih, napojena s tovarištvom. V letih po vojni smo trdo delali. Dnevni, tedenski, mesečni, letni plani so zahtevali od nas veliko. Veliko od slehernega posameznika! Pred nami je bila nova država in zavedali smo se: kakršne temelje ji bomo postavili, tako trdni bomo v prihodnje. Pa smo delali, ne oziraje se na čas, denar in lastno življenjsko raven. Tudi partija je zahtevala svoje. To zahteva tudi sedaj, vendar moram reči, da je bilo prav v tem, med sedanjim in takratnim delom, le nekaj poglobitvenih razlik.

Poglejte! Zastavljene naloge smo morali izvrševati v določenem času. Me razumete, morali smo! Na naših stankih nismo iskali vzrokov in opravičil, če dela nismo opravili. Sedaj pa se ti računi nekoliko drugače polagajo. Vedno se najdejo zdaj objektivni, subjektivni vzroki, če delo ni bilo v določenem času opravljeno. Če pa je delo opravljeno v določenem času pa se že najde nekdo ali pa celo skupina ljudi, ki se trka na prsi. Pa naj se trkajo kolikor se hočejo in kjerkoli, vendar temu navadno sledi tudi zahteva po nagradi, premiji in kaj vem še vsemu!

Mladini lahko veliko zaupamo. O tem smo se že večkrat prepričali. Imamo zares dobro mladino, sposobno, vendar saj veste, da tudi na najlepši njivi pšenice zraste včasih tudi kakšen mak.

Delati v letih po vojni in sedaj to primerjati, menim, da je v mnogih primerih skoraj nemogoče. Pa vendar, dokler bomo živeli še mi starejši, ki smo delali v delovnih organizacijah od osvoboditve pa skoraj do včeraj, bo to še nekako mogoče, kajti spomini tako hitro ne zbledijo. Sicer pa kmalu sam sebi ne bom več verjel, da je včasih, pa ne še tako dolgo tega, res bilo tako. Delali smo več kot smo zmogli. Vseskozi smo se zavedali, da so časi, ki zahtevajo to od nas!

Sedaj pa je to povsem drugače. Delovni pogoji so neprimerno boljši. Prej je bilo opravljeno delo merilo za delovni dan, zdaj so še marsikje le ure. In morda se prav zdaj, bolj kot kdajkoli prej, več gleda ob koncu meseca v kuverto, kot pa na opravljeno delo!

Veliko imamo študiranih ljudi, strokovnjakov na vseh področjih, od katerih pa v mnogih primerih nima delovni kolektiv nikakršnih koristi. Na take »strokovnjake« je treba pokazati s pristom in jim povedati kar jim gre. Sam se tega nisem nikoli bal! Seveda pa je treba dobre strokovnjake, dobre delavce, nagraditi. Ne, denar ni vedno tisto, s čimer naj bi nagrajevali. Včasih je človeku dovolj družbeno priznanje, priznanje delovnega kolektiva, delovne enote...

Mladi so nas v marsičem že skoraj v celoti zamenjali. Čez dobrih deset let nas starejših, ki smo prvi zgrabili za delo v porušeni domovini, ne bo več veliko. Mladi naj gredo v korak s sodobnim svetom. Vedno bo neka generacija stara in tej bo sledila nova, mlada, polna idej, moči in želja, tako kot sedaj.

● Kdo je komu dolžnik?

ANA JERIN iz Ljubljane je živela med vojno pri Gregoričevih na Hrušici, v vasi nedaleč od Ljubljane in mučeniškega Urha. Njene terenske poti so jo vodile v Ljubljano, na Fužine, španjsko vas. Tudi orožje je večkrat nosila iz Ljubljane.

Dolžan ni samo kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!

»Zdi se mi, da smo prej več delali,« pravi Ana, »nisem pa prepričana, če smo zares tudi več naredili. Strojev ni bilo. Zdaj brez teh ne znamo nič več delati. Moti me, da vse naše delo vedno bolj vrednotimo samo skozi dinar. Pred leti smo se bolj zavedali, da domovini veliko dolgujemo. Zdaj namreč imam občutek, da nekateri mislijo, da jim je domovina za opravljeno in pla-

čano delo ostala večni dolžnik. Saj je prav, da se delo vrednoti, ni pa treba tega tako izkoriščati!«

● Družba sloni na mladih!

Že kot mladinec se je HRVOJE ZRNČEVIĆ iz Šibenika vključil v NOV, v bojih prešel skoraj celo Liko in Dalmacijo, Črno goro, Bosno, Srem... Koniec vojne je dočakal v Bazovici, še

vedno kot mladinec. Vasice Uboviča doline nedaleč od Livna se bo spominjal celo življenje, kajti tu je v neenakem boju, s posebnimi nemškimi enotami za borbo v snegu, izgubil kar devet tovarišev.

»Generacije po vojni so se srečevale s številnimi težavami. Iz ruševin tovarn in domov so še moleli kadeči leseni ogorki, ko smo morali narediti tudi kaj takega, da bi se še sedaj ustrašili. Iz kmetijske dežele smo hoteli kar čez noč postati industrijska dežela. Kmetje so bili vajeni dela na svojih kmetijah od ranega jutra do pozne noči, vendar so ob stroju težko zdržali osem ali deset ur. Vajeni so bili dela, trdega dela, utrujali pa so jih stroji, katerim so stregli.

Naša družba sloni na mladih močeh. Tega se dobro zavedam, vendar, ko je prišel čas za zasluženi pokoj, sem nekoliko okleval: držal sem se svojega delovnega mesta in mislil isto, kot številni drugi, ki so ali pa so že bili pred to odločitvijo.

Imam dva sina, mlada in sposobna sta. Trkata na vrata zaposlitve. Priznam, da sem pravzaprav šele sedaj prav doumel, da moramo mi starejši pustiti delovna mesta mladim, spočitim in sposobnim ljudem!«

● In zdaj mislim prav enako!

FANI POČERVINOVO iz Kvedrove 15 v Ljubljani, nekdanjo terensko delavko iz Zelene jame, otroci v bloku še sedaj kličejo za »teto Fani«. Julija 1942. leta se je prvič seznanila s terenskim delom in njenimi nalogami, ki v okupirani Ljubljani niso bile ravno lahke. Oktobra istega leta se je seznanila tudi z borci Levstikovega odreda v Jurki vasi, kjer je bil doma njen mož. Borci so seveda potrebovali sol, cigarete, kvas... To jim je teta Fani nosila iz Ljubljane. Na bloku na Drski pa jo je nekega dne pregledal italijanski vojak in v cekarju našel poleg cigaret še sol in kvas. V svoji zlobi je vse to v cekarju skupaj zmešal. Kaj so borci naredili s to nenavadno mešanico pa teta Fani še danes ne ve.

Pet sinov je imela. Eden je padel v partizanih 23. januarja 1945. leta v Gozdu nad Kamnikom.

»Zaposlena v delovni organizaciji nisem bila nikoli,« pripoveduje, »kajti dela je bilo ob tako številni družini veliko, vendar zopet ne toliko, da ne bi vedela kaj se dogaja pri nas in v svetu. Moram reči, da smo v zadnjih treh desetletjih pri nas veliko naredili, ne rečem pa, da se ne bi dalo še več! Z veliko volje do dela in zagnanosti smo delali terenski delavci tudi še po končani vojni v številnih organizacijah na terenu na področju naše krajevnosti. Včasih se spomnim, da sem delala s tako vnemo, da sem skoraj pozabila na družino. Pa so bili, veste, že takrat na našem terenu ljudje, ki so se trkali na prsi, da so bili borci, da so komunisti, vendar so se slehernega dela z vsemi štirimi otepali. Figo pa taki borci in komunisti, sem si mislila že takrat pred tridesetimi leti! In zdaj mislim enako!

Nekega takega tovariša sem tudi javno pred vsemi kritizirala. Pa ni še dolgo tega! Kar v obraz sem mu povedala, da se ne bi ustrašila še prav nobenega dela, če bi bila vsaj pet let mlajša.

Delovna mesta moramo zaupati mladim ljudem. Tisti, ki imajo že dovolj delovnih let za pokojnino naj gredo v pokoj, razen seveda, če so zares toliko sposobni, da s svojim delom še vedno koristijo kolektivu. Zal pa je mnogim edini smoter denar, več denarja. Nak, za take pa naj ne bo prostora! Mi smo bili skromni že od nekdaj in ta vrlina naj ostane v nas še naprej!«

● Smo mar bojzljivci?!

»Pa še to zapišite v časopis,« je še s posebnim tonom v glasu pripomnil Stevo. »Po vojni smo imeli pri nas kritiko močno razvito! Tudi samokritiko! Kritizirali smo, če ni bilo delo v redu in pravočasno izvršeno, pohvalili, če je bilo treba! Če smo storili napake in bili zanje kritizirani, smo znali prenesti kritiko. Samokritični smo bili. Zdaj pa imam občutek, da vse te vrline med ljudmi zamirajo. Zdi se mi, da se je v ljudeh udomachil strah, da se bojijo na glas izreči kritiko, četudi je upravičena. Tega se pri nas zares ne bi smeli ustrašiti, saj smo znani kot pogumen in ne bojzljiv narod!«

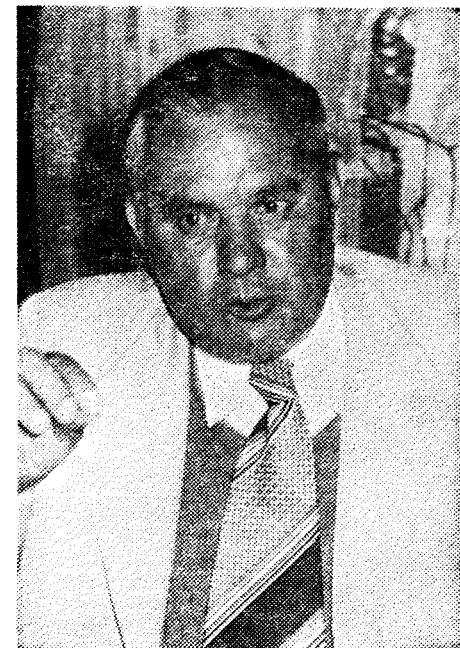
TONE URBAS

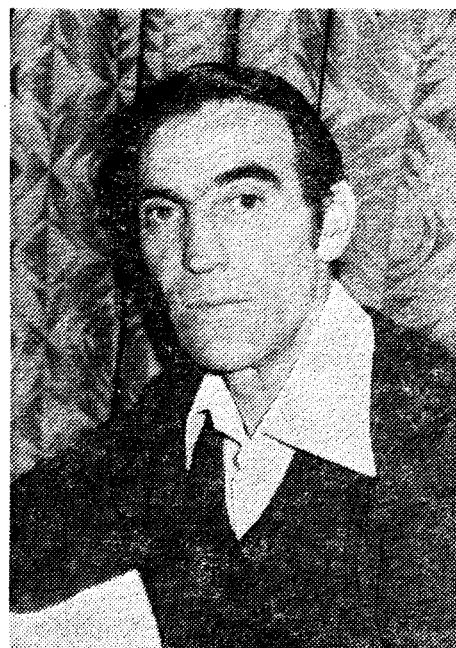
FANI POČERVINA

ANA JERINA

STEVO MISLJENCEVIĆ

HRVOJE ZRNČEVIĆ

Zeleni signal po vojaško

Neposredno pred praznikom mladosti so se v ljubljanski vojašnici »Bratstvo in enotnost« zbrali najboljši vozniki motornih vozil iz domala vseh garnizij ljubljanskega armadnega območja. Ob lepem in sončnem vremenu so se vojaki vozniki pomerili med drugim tudi v premagovanju najrazličnejših ovir, s katerimi bi se lahko srečali v primeru večje naravne nesreče ali vojne. Zaključnega tekmovanja so se udeležili zares najboljši vozniki. Toda, letošnji »zeleni signal« ni bil le revija izurjenosti in spretnosti vojaških voznikov, o čem govori tudi naš prispevek.

Znano je, da v vseh enotah in ustanovah ljubljanskega armadnega območja deluje politična šola za mlade, imenovana »Tito, partija, revolucija.« To šolo so končali domala vsi vojaki in mlajši starešine, zdaj pa so na vrsti novinci, ki prav te dni prihajajo v enote. Zato so organizatorji letošnjega tekmovanja voznikov, med štirimi tekmovalnimi panogami, na prvo mesto uvrstili temo »Revolucionarna pot tovariša Tita«. Šele nato sledi področje prometa, vzdrževanje motornih vozil in spretnostne vožnje. Tako so se na letošnjem tekmovanju voznikov vojaških motornih vozil zbrali v glavnem vojaki, mladi komunisti in aktivni mladinci, ki so spoznali življenjsko pot prvega vojaka naše ljudske revolucije, tovariša Tita. To nalogo so vsi udeleženci letošnjega zelenega signala povsem uspešno opravili, kar pa ne velja za preostale tri discipline, ki so zahtevale strokovnost, spretnost, mirno kri pa tudi malo športne sreče.

»A vendar so mladi vozniki tudi na tem področju pokazali veliko znanja in iznajdljivosti,« pripoveduje eden od organizatorjev tekmovanja, tovariš Stanislav Inkret. »Toda, zavedati se moramo, da tudi v zelenem signalu obstaja le eno prvo mesto... Vsekakor pa bi veljalo poudariti, da je ta akcija upravičila svoj namen. Tekmovalci so se seznanili z življenjem in

Stanislav Inkret: »Visoka idejnopolitična raven in zelo dobra strokovna usposobljenost — darilo vojaških voznikov mesecu mladosti.

delom tovariša Tita, po drugi plati pa so dokazali, da so usposobljeni tudi za opravljanje najzahtevnejših nalog v vojaškem prometu. Posebej je razveseljevalo dejstvo, da je skrb za varnost v javnem prometu na naših cestah postala sestavni del njihovega vsakdanjika...«

Med vozniki motornih koles so prvo mesto osvojili pripadniki vojaške prometne policije iz enote R. Miladinovića. Njegov trener in voditelj, poročnik Ivo Jagarimec, je o uspehu svoje ekipe dejal:

»Sklenili smo, da na tekmovanje pošljemo najboljše vojakke. O tem, kdo bo branil barve enote, sta razpravljali mladinska in organizacijska zveze komunistov. In v tem je naš uspeh, saj se je za naziv najboljšega pravzaprav potegoval aktiv naših mladih komunistov...«

Zeleni signal po vojaško se je torej uspešno končal. Najboljšim skupinam in posameznikom so izročili spominska darila, diplome in značke. Predsednik sveta za preventivno vzgojo v cestnem prometu je posameznikom —

starešinam in vojakom podelil plakete in zlate značke. Na najboljše voznike nista pozabili tudi Avto-moto in Zveza šoferjev in avtomobilstov Slovenije. Voznikom, ki so brez okvar z vozili TAM prevozili največ kilometrov, so člani kolektiva mariborske tovarne avtomobilov izročili spominska darila, posebna nagrada, knjiga »Njuni dnevi«, pa je prišla v roke najboljšega poznavalca Titove revolucionarne poti — vojaku Petru Jovanovskemu.

Tekst in slike
BRANE JAKOVLJEVIČ

Motorist s kozarcem vode v roki mora kar se da hitro do cilja. Tudi s požirkom vode je bilo marsikatero življenje rešeno.

Ne le puška...

Na sliki: Minomet, mitraljez in ročni minomet niso več skrivnost.

Na novo ustanovljeni aktiv ZRVS v novogoriški gimnaziji, je v sodelovanju s profesorji ter občinskim štabom za teritorialno obrambo organiziral enodnevni praktični obrambni pouk za gimnazijce vseh letnikov. Po streljanju z zračno puško, metanju ročnih bomb, poходу ter polaganju protipehotnih min, so se mladi pomerili tudi v ravnanju s težjim pehotnim orožjem. Pouka se je udeležilo nad petsto dijakov.

M. GOJKOVIČ

Lovci — člani obrambne vzgoje

Ko govorimo o obrambnih pripravah, ne pozabljamo seveda tudi na zeleno bratovščino. Mnogi člani lovskih družin so se že vključili v področje družbene samozaščite in lovec več ne hodi po gozdu le zato, da bi streljal divjad. Pa prislunimo besedam lovca Alojza Noča o tem, kako se lovci vključujejo v naše priprave za obrambo.

»V naših gozdovih stalno opazujemo okolico in dogajanja okrog sebe. Poznamo mnoge skrivne steze, dobro se znamo orientirati in smo pripravljeni posredovati v slehernem nezaželenem pojavu. Poseb-

nega pomena je naše sodelovanje s pripadniki obmejnih enot, z graničarji. Lovci redno skrbimo za vzdrževanje spominskih obeležij, ki jih po naših gozdovih ni malo. Med članstvom razvijamo patriotizem, novosprejebe člani pa takoj seznanjamo z njihovo vlogo in nalogami na področju obrambe, varnosti in samozaščite...«

Tako torej pripoveduje Alojz Noč, ki, mimogrede povedano, ni brez svojega konjička. Po naših gozdovih zbira gradivo iz NOB in ga potem posreduje bližnjemu muzeju.

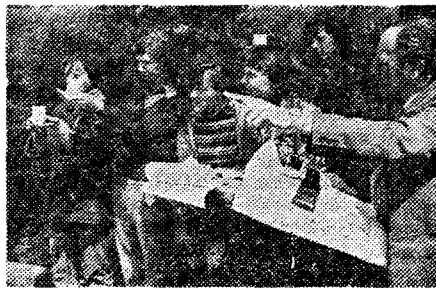
J. RABIČ

Alojz Noč

Sprehod po karti

V okviru učnega načrta ter ob strokovni pomoči štaba teritorialne obrambe in rezervnih vojaških starešin so dijaki tretjega letnika kemične šole v Ilirski Bistrici izvedli obrambni dan. Ob tej priložnosti so se med drugim

naučili tudi ravnati s kompasom in topografsko karto. Prvi »sprehod« po karti je bil sila zanimiv, o čemer govori tudi slika.

N. PETAR

Množično in uspešno

Občinska strelska zveza Mozirje je tudi v letošnjem mesecu mladosti organizirala streljanje z zračno in malokalibrsko puško. Tekmovanja so se udeležili mladi rezervni starešine, taborniki, pionirji ter člani mladinskih organizacij. Prvo mesto v streljanju z zračno puško so osvojili osnovnošolci strelske organizacije »Solčava«, najboljši posameznik pa je bil Branko Plesnik. Naslov prvaka v streljanju z malokalibrsko puško so osvojili strelci iz Mozirja, med posamezniki pa Toni Aernan mlajši. Prvovrščeni ekipam in posameznikom so podelili diplome.

F. OMLADIČ

dan raportirajo

V. Ravnikar, Ilirska Bistrica: Streljanja z zračno puško, v počastitev 40. letnice KPS ter Titovih jubilejev, se je udeležilo 120 strelcev in strelk. Prvo mesto so osvojili strelci LIK Lesonit, najboljši posameznik pa je bil Bojan Vodopivec. Z vojaško puško se je pomerilo 450 strelcev, naslov najboljšega pa je osvojila strelska družina »4. junij«, prvo mesto med posamezniki pa je pripadlo Albinu Knafelcu.

D. Naraglav, Zalec: Rezervni vojaški starešine so uspešno opravili nalogo »Organizacija ognjenega sistema v vodu ali četi.« K temu uspehu je vsekakor prispeval tudi občinski odbor ZRVS, ki je skozi seminarje in druge učne oblike nenehno skrbel za vzgojo in izobraževanje članstva.

M. Gojković, Nova Gorica: V vseh osnovnih organizacijah ZRVS so zaželi aktivni komunistov, ki že — v sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami krajevnih skupnosti — izbirajo kandidate za bodoče rezervne vojaške starešine ter predlagajo mlade člane ZRVS za sprejem v ZK. Do konca leta se bodo pogovarjali z rezervnimi starešinami, ki iz teh ali onih razlogov niso člani ZK. Med najpomembnejše naloge aktivov sodi vsekakor pomoč rezervnih starešin pri množični obrambni vzgoji.

Pozabljena enako-pravnost

Svet za spremljanje družbenega položaja žensk pri občinski konferenci SZDL Jesenice je nedavno tega razpravljalo o vlogi in vključevanju žensk v obrambne priprave. Ob tej priložnosti je bilo med drugim ugotovljeno, da je v odborih obrambe in družbene samozaščite mnogo premalo žensk, kar posebej velja za nekatere krajevne skupnosti. Čeprav je med prebivalci dobra polovica žensk, jih ustrezni organi malokdaj predvidevajo za enote narodne zaščite, še manj pa je prisotna skrb za vojaško-strokovno usposabljanje žensk. Ali morda pozabljamo na enakopravnost in vlogo žensk v narodnoosvobodilni vojni?

Svet je na podlagi analize položaja med drugim poudaril, da ženske morajo dobiti »več prostora« v svetih krajevnih skupnosti, v našem delegatskem sistemu in povsod, kjer bi prispevale k nadaljnji krepitvi ljudske obrambe. In to je edino pravilna pot za nadaljnjo graditev samoupravne in socialistične družbe, ki je temelj naše obrambe, varnosti in družbene samozaščite.

L. AMBROZIČ

TV-15

Vaš prijatelj!

V Slevu bodo postavili spomenik

Združenje borcev Kamniška Bistrica—Godič je sklicalo 20. maja posvet za postavitev spomenika padlim borcem Zidanškove brigade (10), Kokrškega odreda (4), varnostnikom (3) in Tomšičeve brigade (2). Posveta so se udeležili poleg domačih prizadevnih dejavnikov še predstavniki družbenopolitičnih organizacij in ustanov iz Stranja, Kamnika, Kranja in Ljubljane ter Maribora.

Po uspešnih dogovarjanjih je bilo sklenjeno, da bo slovesno odkritje spomenika 19 padlim borcem na območju Sleva septembra letos. Sprejet je bil tudi predlog, da se izdela spomenik iz pohorskega granita, kar naj bi tudi simboliziralo padec 10 borcev Zidanškove — Pohorske brigade ter čvrsto borbeno povezanost med gorenjskimi in pohorskimi partizani. V vasi Slevo so se nato udeleženci sestanka dogovorili za lokacijo spomenika. Predstavniki odbora Zidanškove brigade so se zahvalili domačinom za vsa dosedanja prizadevanja in gostoljubje ter obljubili tudi v prihodnje svoje sodelovanje.

Ob koncu je treba poudariti, da manjkajo sedaj podatki še za 4 borce Zidanškove brigade, padle med desetimi (8. 1. 1945). Ugotovljena imena borcev Zidanškove brigade so: Jože Bambič, Ivan Grobeljšek, Viktor Jenkole, Janez Kavtičnik, Ferdinand Vašel in Franc Zupan. Za partizansko Smiljo se ve samo, da je bila pred prihodom v Zidanškovo brigado v Kokrškem odredu, da je bila Gorenjka in študentka. Odbor prosi borce Zidanškove brigade in tudi druge, da bi pomagali identificirati še preostale 4 padle borce Zidanškove brigade. Morebitne podatke pa je treba poslati muzeju NO Maribor, Ulica heroja Tomšiča 5. Organizatorji pripominjajo, da so imena in drugi podatki za padle borce drugih enot znani.

MIRKO FAJDIGA

TRST

Srečanje nekdanjih aktivistov — tiskarjev na Tržaškem

V nedeljo, 24. aprila, so se zbrali pri Domju, vzhodno od Trsta, nekdanji aktivisti osvobodilnega gibanja — tiskarji, ki so med NOB tiskali in pošiljali med ljudstvo odkrito, svobodno borbeno besedo in prikazovali razvoj in cilje osvobodilnega boja. Na srečanje so bili povabljeni aktivisti ciklostilne tehnike »Morjek« in ostalih tehnik, ki so delovale v današnjem zamejstvu, pa tudi tisti aktivisti-tehniki, ki so delali po ostalih tehnikah, a živijo sedaj v zamejstvu.

Najprej so si ogledali dom Josipa Šturmana, kjer je od 17. februarja do

Pred Ušeničevim poslopjem se je fotografirala skupina nekdanjih aktivistov — tehnikov. Od leve proti desni sedijo: Thoma in trije člani Ušeničeve družine, kjer je bila nastanjena tehnika »Morjek«. Od leve proti desni stojijo: Divis, Koroščeva, Žerjalova in Šturmo-va (vsi nekdanji tiskarji).

sredine maja 1944 delovala ciklostilna tehnika »Morjek«. Od tam so odšli pred poslopje, kjer je bil v noči od 26. na 27. april leta 1945 posvet komande mesta Trst s štabi vseh štirih sektorjev, na katere je bilo mesto razdeljeno. Zanimiv je bil tudi ogled Ušeničeve domačije v Logu, kjer je imela tiskarna »Morjek« svoj sedež od oktobra 1944 pa do konca vojne. Tiskarna je bila v skriti kleti. Vhod v ta prostor je bil speljan skozi vodnjak. Danes seveda vsega tega ni mogoče več videti, ker je poslopje prenovljeno.

Z Ušeničeve domačije so odšli nekdanji tiskarji v Boršt, kjer so bili

gostje prosvetnega društva »Slovenec«. Pozdravila jih je domačinka Milka Žerjal, ki je tudi sama sodelovala v tiskarni »Morjek«. Zbranim je spregovoril tudi predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race, nekdanji namestnik vodje pokrajinske tehnike KPS za Primorsko.

Po govorih je sledil kulturni program, ki ga je pripravil domači pevski zbor pod vodstvom Draga Petarosa in recitatorji. Zakusko so pripravile nekdanje borštanske aktivistke.

LADO PREMUR

NOVA GORICA

Volina skupščina

V ponedeljek, 23. maja, je bila v kinodvorani »Soča« v Novi Gorici volilna skupščina mestne organizacije ZZZB NOV Nova Gorica. S tem se je zaključila mandatna doba, ki jo je dosedanji odbor organizacije začel 10. februarja 1975.

V novoizvoljenem 28-članskem odboru je 8 novih članov; za predsednika je izvoljen Maks Prezelj, medtem ko je nadzorni odbor ostal isti kot v prejšnji mandatni dobi. Odbor se bo v kratkem sestal na prvo redno sejo, kjer se bo konstituiral in si začrtal delovni program.

Na omenjeni volilni skupščini je bilo med drugim tudi govorjenje o povečani družbenopolitični aktivnosti borčevske organizacije v sedanjem predkongresnem obdobju, saj se že začel pripravljajo na 8. kongres ZZZB NOV Jugoslavije, na 9. kongres ZK Slovenije in na 11. kongres ZK Jugoslavije. Poleg tega pa bodo spomladi prihodnjega leta tudi volitve delegatov za občinsko skupščino, kjer bo tudi borčevska organizacija imela pomembno vlogo.

Spregovorili so tudi o prizadevanjih za uveljavljanje zakona o združenem delu v OZD Nova Gorica, o čemer je spregovoril tudi predstavnik občinskega sindikalnega sveta.

V delovni program te organizacije sodi tudi vrsta nalog s področja ohranjanja in razvijanja tradicij NOB, splošne ljudske obrambe in družbene samozastite ter stiki z zamejstvom, ki naj bi bili v prihodnje še bolj organizirani. Tudi na področju delovanja v krajevni skupnosti ima ta organizacija svoje pomembno mesto in naloge.

Ob zaključku skupščine je bilo prebrano in sprejeto pozdravno pismo predsedniku Titu za njegov 85. rojstni dan in čestitka ob podelitvi reda narodnega heroja.

CIRIL ZUPANC

Dan mladosti

Idrijska mladina je dan mladosti 85. maja s pohodom na Brinov grič pri Črnomestu, na primorski narodni heroj Janko Premrljko.

Ob spominski koči, kjer so zapriseženi Vojk tokrat zaprisežlo 54 mladih, ki so bili spjeti v so spregovorili predsednik skupščine občine SZDL Idrija ter predstavnik pokrajinske teritorialne priložnosti so sprejeli mlajše v mladinski se je zbralo več kot 500 mladih iz Idrije, Črne

Praznik dveh podokrožij Osvobodilne fronte

V nedeljo, dne 5. junija bo partizanska Mirna, na svoj krajevni praznik, gostiteljica aktivistov OF dveh medvojnih podokrožnih odborov: podokrožja Trebeljno-Mokronog in podokrožja Trebnje.

Razveseljivo je, da se bomo v letošnjem jubilejnem letu privikrali srečali aktivisti in borci, ki smo organizirano delovali na območju, ki je zajemalo rajone: Trebnje, Mirna Velika loka, Veliki Gaber, Dobrnje, Gabrovka, Trebeljno, Mokronog Sentjanž, Tržišče, Sentrupert.

v nekaj vrsticah

STARA CERKEV

V soboto, 21. maja, je bil obrambni dan v Stari cerkvi. Organizirala ga je KS Stara cerkev. Načrt zanj je izdelala KS, tovariš Boško Stijepić iz Kočevja, gasilski društvi iz Stare cerkve in Ložin ter osnovna šola Stara cerkev.

Mobilizacija vodov teritorialnih enot iz Stare cerkve in Kočevja je bila ob petih zjutraj. Ob šestih so bili že vsi mobiliziranci na zbornem mestu. Tedaj se je sestal tudi štab za SLO in CZ Stara cerkev ter izdal odločbo o začasnih prekinitvi dela v lokalih.

Glas sirene iz stolpa gasilskega doma je vse sodelujoče našel v popolni pripravljenosti. Učenci so v eni minuti zamistili šolske prostore in

si našli zavetje pod krošnjami drevja na robu vasi. Iz vseh strani so se oglasili strelci pušk in rafali mitraljezov. Krajanje so iz varne razdalje opazovali dogajanje na »bojišču«. Mnogim med njimi so spomini na dogodke iz NOB prodrli v misli in razgovor.

Požar sredi vasi je pogasila pionirska gasilska četa. Reševanje »ranjencev«, ki so jih spuščali po vrveh skozi okno, so opravili člani gasilskega društva in z gasilskimi aparati uničili plamene gorečega bencina. Prvo pomoč so nudile bolničarke enote CZ. Teritorialne enote so po končanem spopadu razstavile pehotno orožje. Boško Stijepić je učencem pojasnil delovanje in namen uporabe tega orožja.

Vse sodelujoče skupine so pokazale znanje, disciplino in zavest, da je pripravljanje na obrambo istočasno boj za mir.

BREŽICE

Ko so se borci za severno mejo pred dobrimi desetimi leti zbrali tudi v brežiški občini, jih je bilo 126. Med njimi jih je 95 dobilo priznanje. Na letošnji letni skupščini jih je ostalo živih le še 40 in še od teh se jih skoraj tretjina zaradi bolezni, starosti, skupščine ni moglo udeležiti. Prav je povedal neumorni tajnik Radko Klemenčič, ko je dejal, da jih je prapor povezoval v vse-

lih in težkih dneh in ko se bo poslovil od poslednjega člana, bo našel prostor v muzejski vitrini. Predstavljaj bo primer tistih, ki so pokazali, kako se je treba boriti za svojo domovino in jo varovati v usodnih dneh.

Na srečanju so se med ostalim dogovorili, da bodo zbirali zgodovinsko gradivo iz tistih dni, ki bo objavljeno v spominski knjigi. Sprejeli so več sklepov, ki so jih posredovali RO ZZZB NOV Slovenije. Po končani skupščini so se nekdanji borci za severno mejo še krajši čas zadržali ob skromni zakuski. Obujali so spomine na čas pred 60 leti in na že umrle tovariše.

DAMJAN VAHEN

ŠEMPETER

V Šempetru pri Novi Gorici je bil pred nedavnim gost bralcev »UKANE« in ostalih literarnih del pisatelj Tone Svetina. Srečanje je pripravila Založba Borec iz Ljubljane. Pisatelj je odgovarjal na vprašanja o nastanku vojne trilogije »Ukana«, o njenih likih, spregovoril pa je tudi o svoji najnovejši knjigi »Ognjeni plaz«. Beseda je stekla o splošnem ljudskem odporu, ki ga načenja tudi omenjeno delo.

Pisatelj Tone Svetina je spregovoril o svojih načrtih v prihodnje. Tako so bralci izvedeli, da pripravlja novo knjižno delo »Krvava plima« in da razmišlja tudi o tem, da

bi napisal knjigo o materi Maslo Srečanje s pisateljem je bilo prijetno, pa tudi zbiralci avtogramov so prišli na svoj račun.

LEOPOLD KOTAR

IVANČNA GORICA

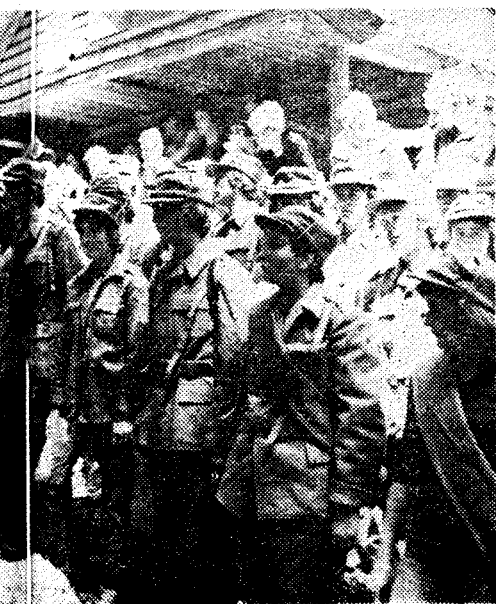
Združenje borcev iz Ivančne gorice je imelo redni letni občni zbor, na katerem je bila udeležba skoraj polnoštevna. Občani so postavili tudi nekaj na moč aktualnih vprašanj v zvezi s samoprispevkom. V Titovem domu, kjer je bil občni zbor, se je zbranim predstavil novo ustanovljeni mešani pevski zbor iz Ivančne gorice. Na zboru je bilo rečeno, da bi morali tudi v našem časniku TV-15 o tem kraju več pisati.

S.O.

HRVATINI PRI KOPRU

Dne 21. maja letos so imeli na osnovni šoli Hrvatini pri Kopru obrambni dan, na katerem so sodelovali cicibani, pionirji, mladinci in vsi zaposleni na osnovni šoli Hrvatini ter na podružnični šoli Kolombar in v vrteih (Hrvatini in Ankaran). Vse enote so opravile svoje naloge brezhibno, kar je bilo razvidno iz zaključnih poročil vodij enot na partizanskem mitingu. Zbrani na mitingu so poslali pozdravno pismo tovarišu Titu.

S.C.

sti v Idriji

in 85. rojstni dan tovariša Tita proslavila vrhu, na kraj, kjer je marca leta 1943 umrl Vojko.

egli Vojkovi borci, ko so odhajali v akcije, je sprjeti v enote teritorialne obrambe. Mladim občine in predsednik občinske konference ske teritorialne obrambe iz Nove Gorice. Ob mladinsko organizacijo. Na Brinovem griču e in Črnega vrha.

JANEZ JERAM

eh novomeških
Osvobodilne

Tovariši aktivisti, udeležimo se srečanja aktivistov Trebeljskega in Trebanjskega podokrožja: vsi, ki ste delovali v krajevnih in rajonskih odborih, tovariši borci, ki ste se rekrutirali iz teh odborov, pridite, da si stisnemo roke, da si pogledamo v oči, da za trenutke oživimo mladost, ki smo jo živeli, da obudimo spomin na nepozabne junaške tovariše, ki jih ni več med nami in na dogodke, ki so danes že zgodovina.

ANICA LISTOVA

GRIŽE

Nagrajeno združenje
borcev

Med nagrajenci, ki jim vsako leto podeli občinska konferenca ZSMS Zalec posebno priznanje ob dnevu mladosti je letos tudi združenje borcev iz Griž. Mladina je dala priznanje borcem, ki so vedno pripravljeni sodelovati in pomagati pri organizaciji pohodov ob spomenikih NOB in podobnih prireditvah. Ob vseh teh akcijah sodelujejo borci, govorijo ob spomenikih, seznanjajo mladino z narodnoosvobodilnim bojem...

Ob dnevu osvobodilne fronte pa je občinska konferenca SZDL Zalec podelila predsedniku združenja borcev Griže srebrni znak OF.

FRANC JEŽOVNIK

PREBOLD

Nastop partizanskega
invalidskega zbora

Nekdanji partizanski skladatelj in vodja predvojnega pevskega zbora v Preboldu, Radovan Gobec, se je po mnogih letih v pesmi in besedi predstavil preboldskemu občinstvu in ostalim občanom žalske občine. Leti so prislunili lepim borbenim partizanskim pesmim, ki so jih občuteno predstavili člani omenjenega pevskega zbora. Ploskanje se je razlegalo še dolgo po vsaki odpeti pesmi in ni utihnilo še dolgo po tem, ko so člani partizanskega invalidskega pevskega zbora zapustili dvorano.

★

Minulo soboto so odšli člani ZRVS Prebold na strokovno ekskurzijo na vojaško letališče. Udeležili so se slavnostne proslave v počastitev 21. maja, dneva vojnega letalstva.

DARKO NARAGLAV

Akcija »Ilegalec«

V okviru praznovanja Dneva mladosti je bila na Ravnah akcija »Ilegalec«. Pripravili so jo taborniki iz odreda Koroških jeklarjev, skupno z ostalimi taborniki občinske zveze. To je bil preizkus sposobnosti v pripravi na splošni ljudski odpor. Po končani akciji so se na Poljani pri Prevaljah, kjer so potekale zaključne operacije druge svetovne vojne, zbrali predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine, skupščine občine, krajevnih skupnosti, odseka za narodno obrambo in načelniki taborniških odredov. Ocenili so potek in uspeh akcije na kateri je sodelovalo približno 500 tabornikov in mladincev. Vajo si je ogledalo skoraj 3.000 občanov. STANE BODNER

Srečanje borcev in
mladine v Taborski steni

V nedeljo, 22. maja 1977, se je zbralo pri piramidi nad grobom pionirjev Vinkca in Jakca mnogo udeležencev proslave, ki sta jo organizirali ZB NOV Kočevska Reka in osn. šola Vas-Fara. To je bila proslava v čast 85. rojstnega dne tovariša Tita in 40-letnice prihoda na čelo KPJ ter ob 35-letnici pionirske organizacije in 35-letnice bojev v Taborski steni.

Udeležili so se je mnogi ugledni gostje iz Ljubljane, Kočevja in Kočevske Reke, delegacije ZZB NOV iz Banja Loke, Vasi-Fare, Osilnice, Trave-Drage in Kočevske Reke s praporci in mnogo mladine ter gostov. Med prisotnimi so bili tudi narodni heroji: generalpolkovnik Jože Ožbolt, Franc Avbelj-Lojko, Bojan Polak-Stjenka, Jože Boldan-Silni, udeleženci bojev v Steni v letu 1942 tovariši Franc Mihelič, Tone Hočevvar, Egon Mihelič ter Franc Zorko-Bombač, prvoborec dragarske doline Ivan Mavrin-Miloš, predstavniki občinskih vodstev političnih organizacij in ostali.

Slavnostni govornik je bil predsednik ZZB NOV Kočevska Reka tov. Lojze Kovačič-Sine.

V kulturnem sporedu so sodelovali učenci tega območja. Proslava je dosegla svoj višek, ko je tovariš

Sine odkril spominsko ploščo na piramidi nad grobom obeh pionirjev. Poklonil jo je 9. zbor jugoslovanskih pionirjev, ki je bil 19. 6. 1976 v Fari. Pionirka Božica se je zahvalila za zaupanje in je obljubila, da bodo naši pionirji to obeležje skrbno varovali, a piramido vsako leto dograjevali. Zbrani so z enominutnim molkom počastili spomin prarano umrlega pisatelja Toneta Ožbolta, pisca knjige »Dežela Petra Klepeca, ki je bil velik prijatelj naše mladine.

Nato so si udeleženci srečanja po skupinah ogledali zgodovinsko jamo, kjer se je zadrževal in v juniju 1942 doživel hude boje Kočevski bataljon. V jami je pripovedoval spomine o teh bojih Tone Hočevvar. Med potjo iz jame na jaso nad duplino, je vsak udeleženec položil kamen na gomilo-piramido pionirjev Vinkca in Jakca.

Na jasi je bilo tovariško srečanje. Člani literarnega krožka so se pogovarjali z mnogimi udeleženci in zapisovali njihove spomine iz NOB. Objavili jih bodo v prihodnji številki svojega glasila »Doma sem ob Kolpi«.

Literarni krožek
Osnovne šole Vas-Fara

JAVORNIK — KOROŠKA BELA

V soboto, 21. maja, je jeseniška mladina organizirala zaključno prireditev ob dnevu mladosti ter ostalih letošnjih Titovih in partijskih jubilejih. Slovesnost je bila v znani partizanski vasi Pristava v Javorniških rovtih. Zbranim je spregovoril Vencelj Perko. Partizanski pohod Cankarjevega bataljona, ki so ga sestavljali člani ZSMS Javornik-Koroška Bela, Blejska Dobrava, Gradbi-nec in Vatrostalna ter borci NOB in člani ZRVS Koroška Bela in enote graničarjev, se je spletel ob številnih spominskih obeležjih narodnoosvobodilnega boja.

JOŽE URH

Zbranim na osrednji jeseniški proslavi in Pristavi je spregovoril Vencelj Perko.

MARIBOR — POBREŽJE

Združenje borcev »A. Majerič« v Mariboru-Podbrežje je zelo aktivno. Posebno skrb namenja sodelovanju s šolami na tem območju, sodelovanju z ostalo mladino in Domom upokojencev Danice Vogrinc. V okviru praznovanja Titovih jubilejev so priredili tekmovanje v znanju o življenju in delu našega predsednika ter revoluciji. Po šolah Drago Kobal, Tone Cufar in med naraščajniki gasilskih društev Podbrežja in Brezja so razglasili natečaj za izdelavo plakatov (vabil) za napovedano tekmovanje. Tri najuspešnejša dela bodo nagrajena. Pri tem so bili mladi zelo uspešni. Prvo nagrado je dobil Zdenko Gajser z osnovne šole Drago Kobal, drugo Bojana Žižek z osnovne šole Tone Cufar, tretjo pa Zlatko in Danilo Malek, mladince z Brezja.

Na tekmovanju znanja so bili prvi mladinci iz osnovne šole T. Cufarja, drugi mladi gasilci in tretji mladinci z osnovne šole D. Kobala.

MIRA DOBERSEK

ŠEMPETER

Na osnovni šoli Ivan Rob v Šempetru pri Novi Gorici je bil pred štirinajstimi dnevi tretji obrambni dan — precej drugačen od prejšnjih; vse je bilo na moč podobno vojnemu stanju. Več kot 900 otrok, učiteljski zbor, prehrano in vse ostalo

potrebno so uspešni evakuirali v pičlih dveh in pol minutah. V zaključnih sil, ki so pod vodstvom tovariša Alojza Krapeja streljali na letali, ki sta prileteli nekaj čez pol osmo uro iz Ajdovščine.

Ko je streljanje ponehalo, sta se letali vrnili in nebo so prekrili lističi z napisom: Tito, radi te imamo. Iz letal so zaplapolale tudi slovenske in partijske zastavice.

Obrambnemu dnevu so prisostvovali predstavniki štaba za SLO in družbene samozastite in predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Kljub uspešnemu obrambnemu dnevu so bile ugotovljene tudi nekatere pomanjkljivosti, toda: »Na izkušnjah se učimo«, je rekla ravnateljica osnovne šole Vera Žižmond.

LEOPOLD KOTAR

SLOVENJ GRADEC

V počastitev občinskega praznika občine Slovenj Gradec je zveza kulturnih organizacij občine pripravila več srečanj občinskih pevskega zborov. V avli osnovne šole je bila revija mladinskih pevskega zborov, na kateri je nastopilo 14 pevskega zborov; kot gosta sta nastopila pevska zbor iz Velenja in z Raven na Koroškem. Ta nastop je znova potrdil, da postajajo pevske zbori, pod vodstvom prizadevnih pevovodij in kulturnih skupnosti, iz leta v leto boljše.

V soboto, 21. maja, ob 16. uri je bilo srečanje odraslih pevskega zborov v domu kulture v Mislinji, ob 19.30 pa v šolskem centru v Slovenj Gradcu. Sodelovalo je 10 zborov. V četrtek, 2. junija, ob 17. uri pa je bila v osnovni šoli Franjo Vrnč v Slovenj Gradcu revija otroških pevskega zborov, na kateri je sodelovalo pet zborov iz slovenjgraške občine.

ADOLF ANKON

IVANČNA GORICA

V počastitev Titovih jubilejev je priredila strelska družina »Sonja Vesel« iz Ivančne gorice tekmovanje z malokalibrsko puško. To je eno najbolj urejenih strelšč na Dolenjskem. S prostovoljnim delom je bila zgrajena strelska koča in strelišče. Trenutno obnavljajo strelski jarek. Koča je tudi spominsko obeležje ustreljenim borcem NOB.

STEFAN OBLAK

KOČEVJE

V Kočevju je bilo 22. maja področno tekmovanje v kegljanju za člane društev invalidov. Udeležilo se ga je 61 tekmovalcev iz športnega društva »Invalidi« Ljubljana, Delavno-varstvenega zavoda Ponikve, ŠDI Črnomelj in Društva invalidov Kočevje. Pokrovitelj tekmovanja je bilo podjetje Itas iz Kočevja.

JOŽE PRIMC

pravna posvetovalnica

● Nizka pokojnina

J. R., Dobova

Vprašanje: Govorili ste s tovarišem, ki je bil borec od leta 1944, po vojni pa zaposlen v Zagrebu in tam upokojen s 35 leti delovne dobe. Imel je visoko kvalifikacijo, pa je kljub temu lani prejemal le 2500 din pokojnine mesečno, kar se vam je zdelo premalo. Sprašujete, kolikšna bi bila pravilna pokojnina ter ali obstajajo kakšne razlike za borca iz leta 1944, ki se upokojijo v SR Sloveniji in SR Hrvatski.

Odgovor: Povsem mogoče je ugotoviti, ali ima vaš znanec pravilno pokojnino, saj podatki, ki jih navajate, za to nikakor ne zadoščajo. Pokojnina se mu je pač odmerila glede na njegove osebne dohodke v zadnjih 10 letih pred upokojitvijo, dobljeni znesek pokojnine pa se mu je kot borcu NOV iz leta 1944 povečal še za 30 %. Na enak način, kot se mu je odmerila pokojnina v SR Hrvatski, bi se mu odmerila tudi, če bi bil pred upokojitvijo zaposlen v SR Sloveniji.

● Družinska invalidnina

P. F., Lovrenc

Vprašanje: Ker ste 80 % vojaški invalid, vas zanima, ali bo po vaši smrti žena upravičena do družinske invalidnine. Imate tudi štiri otroke.

Odgovor: Vaša žena bo po vaši smrti imela pravico do družinske pokojnine, in sicer, ko bo dopolnila 45 let oziroma tedaj, ko bo postala nezmožna za pridobivanje. Otroci pa bodo imeli to pravico, dokler ne bodo dopolnili 15 let oz. do konca predpisanega rednega šolanja, najdalj pa do dopolnjenega 26. leta.

● Vstevanje v pokojninsko dobo

N. N., Krsko

Vprašanje: Komisija za ugotavljanje pokojninske dobe vam je leta 1965 izdala odločbo o priznanju aktivnega sodelovanja v NOV v dejanskem trajanju 1 leta, 1 meseca in 15 dni. Zanima vas, ali se lahko šteje ta čas v pokojninsko dobo, ker imate v istem času priznано tudi zavarovalno dobo kot delavka pri nekem kmetu.

Odgovor: Čas aktivnega sodelovanja v narodnoosvobodilnem gibanju se vam ne more šteti v pokojninsko dobo, ker vam je bil ta čas že priznan za pokojnino po drugem naslovu, to je delovnem razmerju.

● Nadomestilo osebnega dohodka

R. J., Skofja Loka

Vprašanje: Ste vojaški invalid X. skupine in borec NOV od januarja 1945. leta. Ste zaposleni, sedaj pa zaradi operacije že štiri mesece v bolniškem staležu. Prejemate nadomestilo osebnega dohodka v višini 80 odstotkov, zanima pa vas, ali imate pravico uveljavljati razliko do polnega mesečnega prejemka. Nadalje sprašujete, do katere kategorije invalidnosti so invalidi upravičeni do povračila takse in cestnine ob registraciji motornega vozila in končno, ali imate pri upokojitvi enake ugodnosti kot borec NOV pred 9. 9. 1943.

Odgovor: Po členu 46 zakona o vojaških invalidih (Ur. l. SFRJ št. 67/72 in št. 33/76) imate kot vojaški invalid pravico do nadomestila osebnega dohodka v višini 100 % od osnove v vseh primerih in ves čas zadržanosti od dela. Osnova za nadomestilo pa je povprečen osebni dohodek, ki ste ga dosegli v letu pred letom, v katerem je nastal primer, po katerem ste pridobili pravico do nadomestila. Na vaše drugo vprašanje vam sporočamo, da imajo pravico do povračila zneskov, plačanih na račun taks in cestnine ob registraciji vozila, samo vojaški invalidi I. do IV. skupine, invalidi V. in VI. skupine pa le, če imajo okvarjene spodnje okončine. Glede upokojitve pa nimate kot vojaški vojni invalid X. skupine nobene posebne ugodnosti, ampak se boste lahko upokojili, ko boste imeli 40 let delovne dobe oziroma ko boste dopolnili 60 let starosti.

Franciška Kobal

Marca letos smo se za vedno poslovili od Franciške Kobal, ki se je rodila leta 1889 v Vrhpolju pri Vipavi. Bila je med organizatorji OF v tej vasi. Organizirani aktivisti OF so bili vsi njeni odrasli otroci. Po izdaji je bila aretirana in skupaj s hčerko odpeljana v Ravensbrück in Auschwitz. Domači izdajalci so ji ubili sina Stanka, internirali drugo hčer in požgali domačijo. Sinova Lojze in Milan sta bila med partizani. Prav tako je izgubila moža, ki se ni vrnil iz internacije. Za svoje delo je bila večkrat odlikovana.

Jože Zgoznik

Na pokopališču v Podkrajju pri Velenju smo se februarja poslovili od Jožeta Zgoznika, ki je bil rojen leta 1923 v Ljubiji pri Mozirju. Bil je aktiven borec VDV — 4. operativne cone. Odlikovan je bil z medaljo za zasluge za narod. Po osvoboditvi se je udeleževal akcij za obnovo porušene domovine.

Matevž Žekelj

Konec marca smo se v Žireh poslovili od Matevža Žeklja iz Nove vasi. Klobučarjev ata je vse od pričetka leta 1943 nesebično podpiral NOG, kakor tudi vsa njegova družina; dva sinova sta bila aktivna udeleženca NOV.

Ferdinand Dobovšek

Marca letos je od srčne kapi preminil borec NOB Ferdinand Dobovšek, ki je bil rojen leta 1918 v Razborju nad Loko. V NOV se je vključil leta 1941 in prišel s Stirinajsto divizijo na Štajersko. Bil je progovni delavec in komaj osem mesecev užival svoj zaslužen pokoj.

Franc Tutin

Druga februarja smo v Smolenji vasi pokopali Franca Tutina, ki se je rodil leta 1910 v Gaberju pod Gorjanci. V NOV je stopil leta 1942 v Gorjanski bataljon, pozneje pa je bil borec 15. brigade in nosilec več odlikovanj. Po vojni se je vključil v obnovo porušene domovine. Bil je tudi član družbenopolitičnih organizacij.

Štefaniya Klemenčič

V Šebreljah smo se marca poslovili od priljubljene partizanske matere Štefaniye Klemenčič. Za OF je začela delovati že leta 1942. Imela je šest otrok; tri hčerke so delale na terenu, dva sinova sta bila v partizanih in eden v internaciji. Na njeni zadnji poti jo je spremljalo veliko občanov.

Jože Trček

V Žireh smo se poslovili od Jožeta Trčka iz Dobračeve, starega 53 let. Bil je aktiven udeleženec NOV od decembra leta 1944. Po vojni se je z vso zavzetostjo vključil v izgradnjo domovine. Zaposlen je bil kot komunalni delavec.

Ivana Koščak

Po težki in hudi bolezni je umrla Ivana Koščak iz Lepega vrha. Pokopali smo jo aprila na pokopališču Sivče na Blokah. Za NOG je začela delati v začetku leta 1942. V letu 1944 je rešila ranjenega partizana, ki je bil kurir na postaji TV 10.

Lojze Potočnik

Konec lanskega leta smo se na cerkniškem pokopališču poslovili od Lojze Potočnika iz Martinjaka pri Cerknici. Rojen je bil leta 1913 v Bukovici pri Škofji Loki. Bil je borec Ljubljanske brigade. Po nemški ofenzivi jeseni leta 1943 na Notranjskem je bil odpeljan v internacijo.

Franc Gosnik

Marca letos smo na pokopališču Mirje v Mežici pokopali Franca Gosnika, ki se je rodil leta 1924 v Črni na Koroškem. V partizansko enoto je vstopil 1. maja leta 1944. Vključen je bil v četo VDV, pozneje pa v 4. bataljon VDV, kjer je bil do konca vojne. Za svoje požrtvovalno delo je dobil dve odlikovanji.

Marija Horvat

V 37. letu starosti je marca letos za vedno zatisnila svoje utrujene oči znana aktivistka NOB in družbenopolitična delavka v Podbočju pod Gorjanci, Marija Horvat. Njen mož je bil organizator OF. V njeni prisotnosti ga je januarja leta 1944 ubila črna roka. Marija pa je še z večjo prizadevnostjo nadaljevala delo vse do osvoboditve. Tudi po osvoboditvi se je posvetila delu v organizacijah AFŽ in ZK, za kar je prejela zlato značko.

Marija Čadež

Marijo Čadež, partizansko mamo smo pokopali januarja letos na poljanskem pokopališču. Rodila se je leta 1890 v Vinharjah. Vsi trije njeni otroci so bili med partizani; sinova Albin in Stanko sta padla leta 1943 in 1944. Vsa njena družina je aktivno delala za OF.

Alojz Košir

Na poljanskem pokopališču smo se poslovili od Alojza Koširja iz Jazbin. Rodil se je pred 78 leti. Ze novembra leta 1943 je bil v krajevni gospodarski komisiji in v prvem odboru OF. Leta 1944 je odšel med partizane in z njim njegov 17-letni sin France in 16-letni sin Janez. Kot zvestega tovariša ter velikega pomočnika pri obnovi požganih domov, ga bomo ohranili v najlepšem spominu.

Metod Požar

V šestinsedemdesetem letu starosti nas je za vedno zapustil Metod Požar. Med okupacijo je bil med prvimi izseljen v Srbijo. Kot učitelj je služboval v raznih krajih Slovenije. Po osvoboditvi je sodeloval v kulturno prosvetnem delu in vzgoji mladine. Pokopali smo ga v Zalcu.

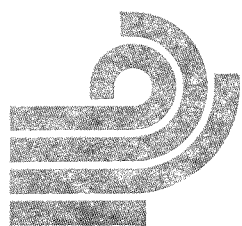
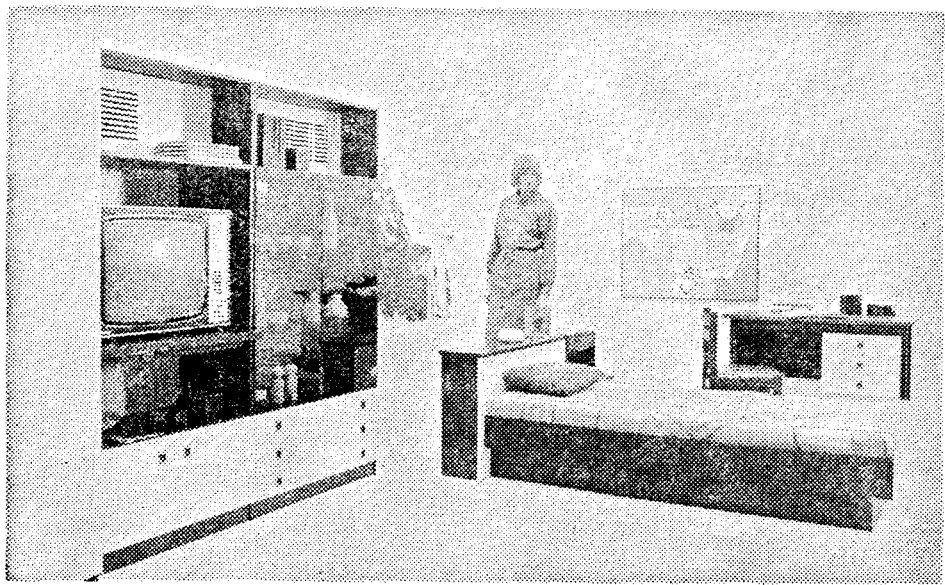

Mihael Drnovšček

Na Biljanskem pokopališču v Goških Brdih smo se za vedno poslovili od borca in tovariša Mihaela Drnovščka, ki se je rodil leta 1920. V NOV je stopil ob razpadu Italije, meseca oktobra 1943. V prvi Prekomorski brigadi je bil do konca vojne. Po osvoboditvi je bil več let tajnik KLO Dobrovo.

Anton Čander

Na pokopališču v Podkrajju pri Velenju smo se februarja poslovili od Antona Čanderja, vojaškega vojnega invalida iz Soštanja, ki se je rodil leta 1909 v Zibiki na Kozjanskem. Bil je borec Šlandrove brigade. Odlikovan je bil z ordenom za hrabrost. Aktivno je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah in v pevskem zboru Društva upokojencev.

brest
cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791200 telex 31167

dekliška
soba
katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

za devne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru, kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000.-
10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust
dostava na dom brezplačna

- Vsak torek — LOTO
- Vsak četrtek — LOTERIJA
- Vsako nedeljo — ŠPORTNA NAPOVED
- Vsak dan — EKSPRESNA LOTERIJA

LOTERIJSKEGA ZAVODA SLOVENIJE

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2

Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, Industrijska prodajalna 61-965

in 61-805,

Obrati BRDO 61-802, INDOP 58-546

Tekoči račun: 50100-601-10077

VAM NUDIJO

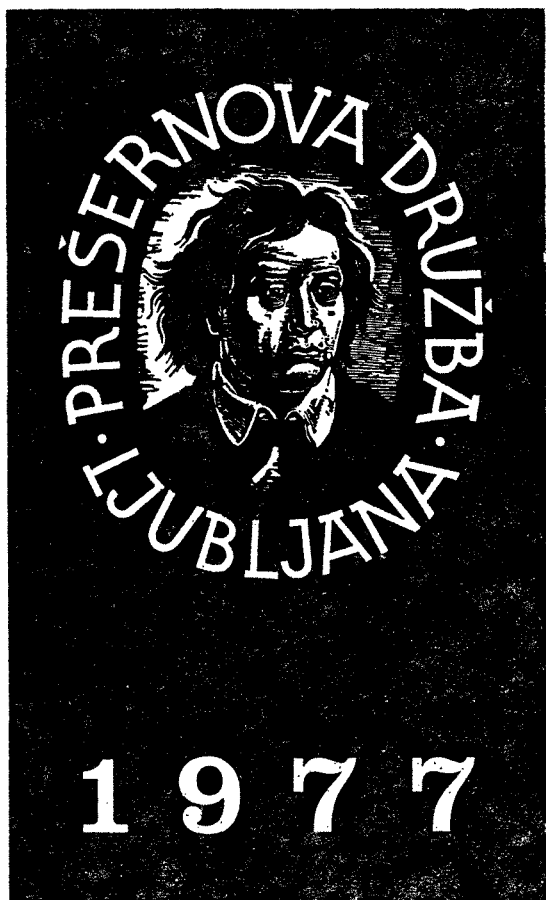
Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in strope, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike.

Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.

Informacije 61-965

REDNA LETNA KNJIZNA ZBIRKA PREŠERNOVE DRUŽBE

V letu 1977 bo Prešernova družba izdala za naročnike te knjige:

**PREŠERNOV KOLEDAR
1978**

Janez Vipotnik:
**ENAINŠTIRIDESETO
LETO, roman**

Oton Župančič:
IZBOR PESMI

Dr. Avguštin Lah in Matjaž Lah:
**PODOBA SODOBNEGA
SVETA**

Jože Šircelj:
**ŽIVA IN NOVA
AFRIKA, potopis**

Broširano zbirko bodo naročniki prejeli za 90 din, vezano v celo platno (Koledar bo broširan) pa za 150 din.

Naročniki, ki bodo plačali naročnino za zbirko PD do 30. junija, bodo prejeli še knjigo:

James Baldwin:
**PESEM ČRNSKE ULICE,
roman**

Vse knjige iz te zbirke bodo naročniki prejeli hkrati v mesecu novembru 1977, ob izidu redne letne knjižne zbirke.

KRIŽANKA

	SESTAVIL: KOPRIVSEK	NEMA OSEBA NA ODRU	SPORTNIK NA KOTALKAM	ITALI	TEKOČA VODA	SHARIF
	OTROŠKO VOZILO					
	PLEMENSKO ZNAMENJE					
	NAPAD					
	OBREDNA OBLEKA					
	SLOVENSKI PISATELJ					
					BOTRA	TV-15
RISAL: JAK	DESETKA	SUBTROPSKA RASTLINA	VRSTA KOMARIJA			DARILLO
DARUVAR			MESTO V EPIRU		EDWARD	
			ROŽA VETRNICA		NARAMKA	
POSTEKLINA				REŠETO		
				TULEC		
TOVARNA SLADKARIJ					DVOJICA	
					NOVINEC	
POVRŠINA				HEK-JAPON. TELOVADEK		M.IME
						KELTSKI PEVEC
SPREMLJEV. OGNJA.			TUJE M.IME	TELOVADNI ELEMENT		
				SRBSKO M.IME		
ALOA					HAS MATEMATIK (JURIJ)	
					IRIDIJ	
TV 15	POBUJNIK					
	MESTO V SZ					

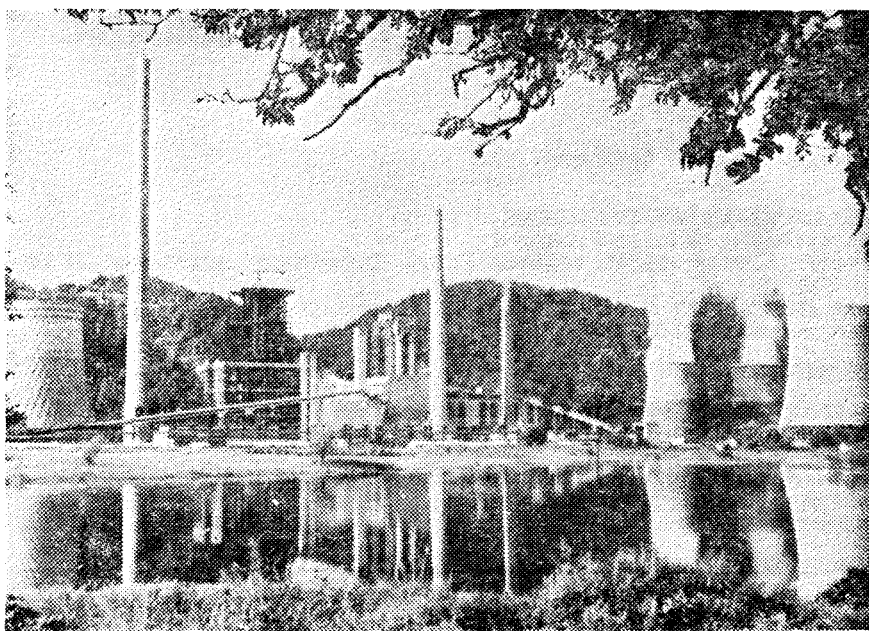
gozdno gospodarstvo
brežice

Skrb za vzgojo, eksploatacijo in obnovo gozdov.

Nudi vse vrste lesnih sortimentov - okrasno drevje

REK VELENJE

TOZD TERMoeLEKTRARNA ŠOŠTANJ

Termoelektrarna deluje že s tremi fazami, oziroma s štirimi bloki z močjo 410 Megavatov (MM). Do konca leta bo izgradila še četrto fazo, oziroma 5. blok z dodatno močjo 335 MW, skupaj torej 745 MW.

Samo s četrto fazo, oziroma petim blokom bodo proizvedli več energije, kakor jo je pred dobrimi desetimi leti proizvajala cela Slovenija.

Proizvodnja električne in toplotne energije, ter elektrofilterkega pepela — izvajanje investicijskih del.

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, Industrijska prodajalna 61-965 in 61-805
Obrati BRDO 61-802, INDOP 58-546
Tekoči račun: 50100-601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in stropne, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike.
Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61-965

DO EUROTRANS
61310 RIBNICA

DELOVNA ORGANIZACIJA ZA MEDNARODNI TRANSPORT
IN ŠPEDICIJO

KOMERCIALNA SLUŽBA, LJUBLJANA, ŠMARTINSKA 152
TELEFON (061) 41-626, 44-610
TELEX YU EUROGR 31672

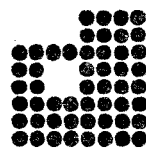
FILIALA MARIJOR, GOSPOSKA 1/1
TELEFON (062) 22-772, 22-488
TELEX YU EUTRMB 33222

FILIALA VELENJE FOITOVA 6
TELEFON (063) 850-511, 850-618

**Transportni prevozi
na mednarodnih linijah —
špedicijska služba**

SLOVIN

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastičirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revija AVTO, revija STOP, revija JANA, ZABAVNIK.

● Srečanje internirank iz Kidričevega

Tovariško srečanje internirank iz Kidričevega (Šterentala) od avgusta 1944 do osvoboditve, bo predvidoma v Kidričevem.

Prav bi bilo, da bi se vse, ki smo bile internirane v Kidričevem, po tolikih letih spet srečale, pogovorile in obudile spomine na težavne dni, preživete v internaciji. Ob tej priložnosti bi počastile tudi velike jubileje v letošnjem letu, povezane z življenjem in delom tovariša Tita.

Prijave sprejema pooblaščenca: Boža Vrhnjak iz Bukovske vasi 23, p. Dravograd (telefon 062-84-238).

● Zbor aktivistov podokrožnih odborov OF Trebelno-Mokronog in Trebnje

V počastitev jubileja zveze komunistov in tovariša Tita bo dne 5. 6. 1977 ob 13.30 zbor podokrožnih odborov OF Trebelno-Mokronog in Trebnje na Mirni. Ob tej priložnosti bo slavnostni govornik Riko Kolenc, sodnik Ustavnega sodišča SRS, odkril spominsko ploščo prvemu odboru OF na Mirni. Proslava in zborovanje je povezano s praznovanjem krajevnega praznika Mirna, na katerem bodo prisotni tudi borci 3. bataljona VDV brigade.

Kljub prizadevanjem nismo mogli dobiti naslovov vseh članov podokrožnih odborov OF in zato nimamo osebnih vabil. Da bi ustregli želji mnogih in zadovoljili čim večjo udeležbo, vabimo vse, da se srečanja udeležite. Poleg aktivistov OF vabimo tudi vse, ki so delovali na terenu teh dveh podokrožnih odborov, ne oziraje se na sedanje občinske meje zlasti pa: nosilce partizanske spomenice 1941, odpo-plance kočevskega zbora, delegate 1. kongresa mladine, delegatke 1. kongresa AFŽ v Dobrniču, člane VOS, NZ, tehnike, bolničarje, učitelje, železničarje, komandante in komisarje Komande mesta, delegacije domicilnih odborov Gubče ve brigade, Dolenjskega odreda, TV 4 + 5.

V domu Partizan na Mirni bo delovala informativna pisarna, kjer naj se vsi, ki osebnih vabil niso prejeli, zgledajo zaradi naslovov in nadaljnje evidence.

Hkrati vabimo vse, da se praznovanja s kulturnim programom udeležite v čim večjem številu.

● Vabilo

Vabimo na izlet člane, ki bo dne 11. junija 1977 v Dražgoše, Begunje in Drago. Zanimati naj se javijo na telefon 25-385 v popoldanskih urah od 16. ure dalje.

Domicilna enota
mesta Ljubljane
Centralna tehnika
pri CK KPS
Ljubljana, Šišenska 7

● Popravek

Srečanje borcev in prebivalcev z območja delovanja Južnoprimorskega odreda bo 25. septembra 1977 v Kobja-glavi na Krasu in ne v Kolje vasi, kot je bilo pomotoma zapisano v obvestilu »borcem Južnoprimorskega odreda«, objavljenem v prejšnji številki našega časnika.

● Borcem 2. grupe odredov

Borci 2. grupe odredov bodo 5. junija ob 10. uri dopoldne slovesno proslavili petintrideseto obletnico znane muljavske bitke. Slovesna proslava, združena s tovariškim srečanjem borcev z mladino in okoliškim prebivalstvom, ki je partizane 2. grupe odredov sprejelo kot svoje najbližje, bo v partizanskem taborišču v BOJANSKEM BORSTU (pri lovski koči Sentvid).

Vabimo borce 2. grupe odredov, da se srečanja udeležijo v čim večjem številu!

● Vabimo na Ljubelj!

Komisija za bивše politične zapornike, internirance in izgnance pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije in ZZB NOV Tržič obvešča zapornike, internirance in izgnance ter druge borce — predvsem pa mladino — da bo v soboto, 11. junija ob 10. uri, vsakoletno srečanje na Ljubelju.

Za pester kulturni program bo poskrbela mladina radovljiške občine.

Občinske in krajevne borčevske organizacije, predvsem z gorenjskega in ljubljanskega področja prosimo, da organizirajo udeležbo na srečanju, skupaj z osnovnošolsko mladino in s svojimi prapori. Na svidenje na Ljubelju!

Metod Jurčič

Ognjeni ples pri Jančah in Muljavi

V jeseni in pozimi 1941/42 so se začele ustanovljati na širšem področju grosupeljskega in stiškega področja in Dolenjske prve partizanske enote, vzporedno s hitrim razvojem in utrjevanjem organizacij OF.

Mi smo pustili predhodnico do zaseke, dobrih 400 metrov od mostu v gozdu proti Muljavi. Tako so prišla čez most vsa vozila in tanki, pešadija pa je bila še na odprti cesti od mostu južno proti Krki. Na znak raket smo hkrati udarili po vsej koloni. V hipu je sicer mirna dolina odmevala in drhtela od ostrih rafalov. Italijani so imeli v prvem hipu največ izgub in ranjenih. Nato so bežali v kritje potoka Višnjice. Na most se je postavil neki fanatični črnosrajčnik in vpil »Viva duce«. Ciril, starejši železničar, pa je vstal iz zaklonišča in mirno pomiril vanj.

Italijani, ki so uspeli priti čez most, so zavzeli zaklone v obcestnih jarkih in nudili dovolj močan odpor. Divja borba je trajala že uro ali več. Sam sem bil v kritju za debelim hrastom na senožeti, levo je bil mitraljezec Volk, mlad mehanik iz Stepanje vasi. Bil je hraber in dober ter vesel tovariš. Na glavi je nosil italijansko čelado in kosil s svojim mitraljezom po Italijanih. Bil je izredno nevaren in Italijani so se trudili, da ga odkrijejo. Bilo je v najhujšem jeku borbe, ko me pokliče in vpraša, če bi zamenjala položaje, ker je bil moj boljši za mitraljez. Italijani pa so ga med premikom odkrili in zadeli v glavo. Bil je v trenutku mrtev. To je bila za nas velika izguba, še posebej, ker je bilo vse le nesrečen slučaj.

Italijani so se reševali po strugi potoka v kot k mlinu pri Špancu, ki jim je že prej nudil varen zaklon. Takrat pa je prispel na vzhodne obronke Varetov bataljon in napadel Italijane v kotu pri mlinu. Zbežali so nazaj v smeri vasi Gabrovče.

Ostali Italijani, ki so zasedli cesto severno od mostu v gozdu in so jim cestni jarki nudili dovolj dobra zaklonišča, imeli pa so tudi podporo dveh tankov z avtomatičnimi topovi 37 mm, so se uporno borili. Borba je bila statična in je trajala nekaj ur. Potem je naenkrat vse utihnilo.

Prav takrat so me poslali kot kurirja tovariša Staneta s sporočilom k Varetovemu bataljonu. Moral bi prečkati cesto, ki so jo držali Italijani

Spomenik na Medvejeku pri Trebnjem, kjer je Jožetova četa napadla italijansko motorizirano kolono

in nadaljevati čez potok Višnjico. Hotel sem obiti italijanske položaje. Blizu ceste sem se sešel z vodnikom Jožkom in Maticem. Dejala sta mi, da vse kaže na umik Italijanov in naj grem kar brez skrbi čez cesto. Predlagala sta, da se skupaj spustimo na cesto, preverimo, če so še kje Italijani, in če jih ni, pogledamo, kaj imajo v avtobusu na cesti. Italijanski tanki so se v tistem času iz neznanega vzroka umaknili, a so se kmalu vrnili. Na cesti ni bilo niti sledu Italijanov. Stopili smo v avtobus, takrat pa je po njem vžgal italijanski težki mitraljez izza bližnjega kupa gramoza. Izskočil sem in nadaljeval pot k Varetu, vodnika pa sta stekla nazaj na desno v gozd.

Sredi popoldneva so se Italijani vrnili in borba se je še enkrat začela. Sama borba ni bila več tako srdita, nadležni pa so bili italijanski tanki z mitraljezi in avtomatičnimi topovi. Ko sem šel tovarišu Stanetu poročat o poteku borbe, mi je naročil, da morajo naši uničiti tanke z ročnimi bombami.

Glavni napad na tanke smo pričeli s prvim mrakom. V napadu je osebno sodeloval tudi komandant Stane. Izza jerka smo metali ročne granate nekaj metrov daleč. Italijani so odgovarjali na vso moč, topovski izstrelki so dobesedno cefrali smreke in druga drevesa. Ni nam uspelo uničiti tankov, ker so se pod zaščito drugega orožja umaknili.

Znočilo se je in dobili smo ukaz, da prenočimo kar na položajih. Razen straž in dežurstva smo vsi sladko zaspali. Vstali smo ob prvi zori. Najprej smo pokopali soborca Vovka, z vsemi vojaškimi častmi. Jamo smo skupali že ponoči. Na grobu je govoril tovariš komisar Saša, izstrelili smo tudi častno salvo. Nato smo se previdno približali cesti, a so Italijani že odšli. Ponoči so se umaknili nazaj proti Žuženčerku. Na cesti so pustili štiri tovornjake in avtobus, odveleli pa so tanke. V enem od tovornjakov smo našli lahki minometalec, prvi, ki smo ga zajeli in precej municije. Dobili smo tudi puškomitraljez in nekaj pušk. V enem od vozil sem našel italijansko zastavo. Ker pa nisem vedel takrat, kaj in koliko je pravzaprav italijanska zastava vredna kot eksponat recimo v muzeju, se mi je imenitno zdelo, da sem jo podelil z vodnikom Jožkom in drugim tovarišem za obojke za v čevlje in smo si tako v italijansko zastavo zavili noge.

Tisti dan Italijani niso več napadli, prvič pa so priletela italijanska letala in bombardirala vasi Znojile in Krko. Razen požarov ni bilo druge škode. Spominjam se, da je tovariš Marko vzel mitraljezu mitraljez, ga naslonil na slivo in streljal na italijanske avione. Eno letalo je celo kazalo znake, da je zadeto in je hitro odletelo.

(se nadaljuje)

Slovinci pod Kozaro

V soboto 21. maja so preživeli borci 1. Krajiške proletarske udarne brigade, njeni komandanti in komisarji, delovni ljudje in občani izpod Kozare na velikem ljudskem zborovanju v Lamoviti proslavili 35-letnico ustanovitve brigade. Na zboru, ki je bil letos posebno slovesen, saj je obeleževal praznovanje Titovih jubilejev, je bila prisotna tudi 32-članska delegacija nekdanjih borcev 5. Slovenskega bataljona 1. Krajiške brigade. Od ustanovitve do zaključnih bojov je bilo v brigadi 11.000 borcev vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. Njena bojna pot, ki je bila dolga okrog 21.000 kilometrov, je potekala po Bosni, Hercegovini, Srbiji, Črni gori, Hrvatski in Sloveniji.

Od trenutka, ko je delegacija pripotovala v Banjaluko, ko si je ogledovala veličasten spomenik žrtvam NOV na hribu Sehetluci in vse do velike slovesnosti na prireditvenem prostoru, se je dokazovalo veliko prijateljstvo in tovarištvo. Slovenska delegacija si je ogledala tudi spominsko sobo v banjaluški vojašnici, ki je posvečena 1. Krajiški brigadi in spomenik na Mrakovici na Kozari, ki je delo Dušana Džamonje.

MILAN PEROCI

Sedež Jugobanke Ljubljana je 19. maja 1977 v Osnovni šoli Žirovnica sklenil družbenopolitično akcijo, ki jo je pod geslom »Tito — revolucija — mir« organiziral v počastitev letošnjih velikih jubilejev. Preko poslovne mreže sedeža smo navezali stike z vsemi osnovnimi in srednjimi šolami, ki poslovno sočeljujejo s sedežem in tako se je v akcijo vključilo devet srednjih in šestnajst osnovnih šol iz Ljubljane, Maribora, Celja, Murske Sobotice, Sežane, Nove Gorice in z Jesenic, ki so poslale 110 pismenih nalog posameznikov in 15 pismenih nalog šol za kolektivno nagrado.

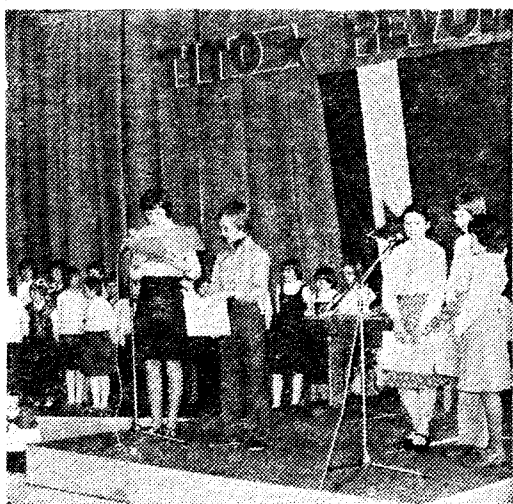
Naloge učencev in dijakov so bile zelo dobre in tako žirija, ki so jo sestavljali predstavniki banke, mladinskega tiska in Zavoda za šolstvo SRS, ni imela lahkega dela — pa tudi sklepna prireditev je bila dobro organizirana in kar se da slovesna, da ne govorimo o bogatem in zanimivem kulturnem programu, ki so ga prispevali mladi iz Osnovne šole Žirovnica, v kateri ima Jugobanka Ljubljana šolsko hranilnico.

Da bi bračcem TV 15 približali samo delček tistega, kar so napisali mladi udeleženci akcije, objavljamo prvonagrajeno nalogo iz skupine srednjih šol:

»Pred menoj leži razgrnjen zemljevid Jugoslavije. Misli begajo, potujejo. Vsaka sili v svojo smer, vsaka išče na obzorju svoje zatočišče. Prst, ki je prej brez cilja drsel po zemljevidu, se nenadoma ustavi v Kumrovcu... Beseda kot tisoče drugih, a vendar drugačna.

Premišljuje! Pogledimo se v njeno zgodovino in spoznali bomo, da nam pomeni in pove veliko... V sebi in v svoji preteklosti, v revščini in skromnosti, nosi otroštvo našega velikega moža. Revolucionarja, poveljnika oboroženih sil in nenadomestljivega voditelja naše domovine, Josipa Broza - Tita.

TITO - revolucija - mir

V Osnovni šoli
Žirovnica —
v organizaciji
JUGOBANKE
LJUBLJANA

Tuo! Tvoje neizmerno bogato delo je pot, ki vodi do resnice in enakosti. Te poti ni nikoli konca. Vila se je dolgo in se vije še danes, preko trnja in trpljenja. Toda, tvoja pot je prava! Pripelje človeka, ljudstvo in narod do cilja, do tiste svetlikajoče se lučke na obzorju, ki se ji pravi socializem, samoupravljanje, neuvrščenost. To pot pa si nam pokazal ti. Ne sedaj, že pred štiridesetimi leti. Že takrat si ponosno in pogumno zakorakal na to pot. Nisi šel sam. Okrog tebe se je zbralo zavedno ljudstvo in pot ste nadaljevali skupaj. Ni se vila preko čudežne Indije Koromandije, preko širnih trat, posajenih z zlatimi cekini, in ne preko neskončnih, čudovitih gajev.

Vemo, da se je na tej poti prelivala kri. Pokale so puške, švigale kroglice, padali so junaki narodnoosvobodilnega boja. Smrt ni izbirala. Fante, moške, dekleta, žene, otroke, starce. Žalost je bila povsod doma. Padova, Gonars, Rab, Dachau... Koliko trpljenja je bilo tod! Koliko želja se je pogreznilo v pepel, koliko življenj je uničila nemška industrija smrti.

Ljudje so padali, umirali... Zavest pa je ostala. Zavest, da bo nekoč bolje in da ne mine samo dobro, da bo minilo tudi slabo.

Pot se je vila naprej. Preko Kozare, Sutjeske, Neretve. Vila se je mimo neštetihih grobov. V njih so trohnela telesa junakov, ostala pa so srca, ki še sedaj živijo med nami. Živijo med nami in bodo živela!

Maj 1945.

S svojo vojsko si prišel, Tito, do prve postaje te poti. Kot smehljajoča se vigrde, odeta v zastave, je prišla svoboda. Zanj je moral preteči veliko krvi, prestatati veliko gorja in bi že sama misel, ki bi hotela uničiti in kaliti skupno življenje naših narodov, bila nespodobna.

S tem pomembnim letom se je začel drugi del Titove in naše poti, ki traja še danes in ki bo trajal tudi v prihodnje: gradnja socializma, komunizma, pot do popolne enakopravnosti, samoupravljanja in bratstva.

Bomo vse to lahko še naprej razvijali? Da! Če bo ohranjen mir, če bo naša domovina še naprej cvetela v sreči in radosti, če jo bomo ljubili, spoštovali.

Tito! S teboj bomo hodili naprej po tej poti, po kateri si vodil naše prednike do cilja, naše Jugoslavije. Okrog tebe se bomo zgrnili, če bi bilo treba in s skupnimi močmi prebrodili vse težave. Tito! Zastava in zvezda sta nam simbol. Z njima bomo neustrašno hodili naprej po poti, ki si nam jo zarisal ti — zavedajoč se tega, da na mladih sloni prihodnost domovine.

Zapisala pa jo je JUDITA PERSIČ, dijakinja prvega letnika zdravstvene šole iz Nove Gorice.

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ
V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Zgodba iz vojnih dni

Tito: »Kdor ne ljubi svojega naroda, ne more ljubiti drugih!«

Ze večkrat sem prosila strica, da mi je pripovedoval svoje spomine na narodnoosvobodilni boj. Tudi tokrat mi je ustregel, jaz pa sem njegovo pripoved zabeležila.

»Veš, Marjana, zgodbe iz narodnoosvobodilnega boja ti ne pripovedujem zato, ker bi se rad spominjal tistih žalostnih in trpljenja polnih dni. Pripovedujem ti jih z eno samo željo, da boš znala spoštovati in vrednotiti preteklost svojega naroda.

To, kar ti bom sedaj povedal, se je dogajalo pozimi leta 1944 v Reziji. Bližalo se je novo leto. V vsakem je tlela iskra upanja, da bi ga preživel sit in ob toplem ognjišču. Temu se je pridružila tudi želja po počitku. Nič čudnega. Ze ves teden smo hodili, se umikali, napadali — skoraj brez počitka. Ko smo se zvečer ustavili, da bi prenočili, smo imeli le še toliko moči, da smo določili stražo, nato pa zaspali. Zjutraj smo se zbudili že zelo zgodaj. Toda, kaj smo ugotovili. Od sedemnajstih borcev nas je ostalo le še pet. V nas so se rojevala vprašanja, dvomi, strah. Le kje so drugi? Kaj to pomeni, da jih ni? Tisti hip je počilo. Sedaj smo vedeli odgovore na vsa malo prej postavljena vprašanja. Ko je počilo, je vse okoli nas oživele. Pokalo je in pokalo. Vrgli smo se v kritje, skoraj že prepozno. Eden je omahnil smrtno zadet, eden hudo ranjen. Spoznali smo, da smo obkoljeni, da so nas naši tovariši, soborci, izdali in to je bilo najhuje. Nismo imeli časa razglabljalati, morali smo misliti na obrambo ali preboj, kar pa ni bilo lahko proti številni sovražnikovi premoči.

Spominjam se, ves ta čas je padal dež, nam močil obleko in hladil žalost in jezo.

Ure so minevale in dan se je že zdavnaj prevesil čez poldne. Še kar naprej je deževalo in mraz nam je stresal kosti. Ta čas smo kdaj pa kdaj ustrelili, se poskušali

prebiti, pa so nas vselej vrgli nazaj. Poleg tega smo morali še varčevati s strelivom, ker nam ga je primanjkovalo. Skoraj smo že obupali, ko smo zaslišali silovito streljanje za sovražnikovim hrbtom. Po zmedenih obrazih Nemcev, ki smo jih od časa do časa videli iz kritja, smo vedeli, da nam nekdo skuša pomagati. Sklenili smo se prebiti ter se seboj vzeti ranjenca. Mrtvega tovariša smo že prej zagrebli. Dvignili smo se izza kritja in se pognali naprej.

S prijateljem sva izmenoma nosila ranjenega prijatelja in streljala. Nekako sva ga prinesla do Rezijskega bataljona, ki nam je prihitel na pomoč. Medtem je borec, ki nama je pri preboju kril hrbet, zaostal. Pohitela sva mu na pomoč, pa je bilo že prepozno. Nemci so ga ujeli. Ko sva mu vseeno hotela pomagati, so naju morali borci Rezijskega bataljona s silo zadržati. Takrat sem jim zameril, sedaj pa vem, da sem jim delal krivico. Niso hoteli, da bi padla še midva, saj je bilo že brez tega dovolj žrtve. S prijateljem nisva imela časa, da bi obžalovala prijateljevo usodo. Še isti dan sva morala na pot. S še dvema borcevma smo morali prenesti nekega ranjenca iz Rezije v Soško dolino.

Stric je za hip umolknil, nato pa je žalostjo v glasu nadaljeval:

»Glej, takrat nas je izdalo trinajst tovarišev, pa smo vseeno zdržali. Zaupali smo v svobodo in ljubili Tita, verovali v prihodnost, ki jo živimo zdaj.«

In še nekaj je ob slovesu rekel stric: »Veš, Marjana, takrat sem se spomnil Titovih besed, 'kdor ne ljubi svojega naroda, ne more ljubiti drugih' in nikoli več jih nisem pozabil!«

MARJANA GASPERSIČ, osmi razred
Osnovne šole Toneta Čufarja,
Jesenice

Naš obrambni dan

»Bolje je stoje umreti, kot pa kleče živeti!« je rekel tovariš Tito in jaz bi rada povedala, da smo mladi pripravljeni tudi na takšne žrtve

Kot ponavadi smo sedeli v učilnicah in čakali na začetek pouka. Obrambni dan, na katerega smo se pripravljali že več dni, smo začeli s poukom, ker je bila v njem predvidena tudi evakuacija učencev iz stavbe. V razred je stopila razredničarka, vpisala dnevnik in nam dala še zadnja navodila. Zazvonilo je. Reško in opozarjajoče. Alarm! Zapustili smo prostore in se odmaknili k notranji steni. Zvonilo je neprekinjeno. Torej — alarm! Prenehalo je. Moreča tišina. Slišali smo glas razredničarke: »Naprej!« Eden po eden smo v gosjem redu zapuščali stavbo v teku. Na hodnikih je bilo vrvenje, toda brez prerivanja in panike. Več kot 500 ljudi je v devetdesetih sekundah zapustilo stavbo. Postrojili smo se na igrišču, po oddelkih in v tišini čakali nadaljnjih povelj. Komandirji razredov — predsedniki razrednih skupnosti — so preverili udeležbo in poročali komandirjem vodov. Gimnazijci so z mentorji oziroma komandirji tvorili še več enot: tehnično, diverzantsko, varovalno, sanitetno, agitacijsko-propagandno, izvidniško.

Še povelje: »Odhod!« Zaplapolale so zastave, oglasila se je partizanska pesem in lahкотnih korakov smo krenili proti Dobravi.

Povedati moram, da se nam je pridružila še enota vojakov iz garnizona iz Cerklj, predstavniki ZRVS iz Brežic in pri bolnišnici še kolona dijakov iz šole za prodajalce. Hodili smo po polju in gozdu. Terena nismo izbirali. Diverzanti so nam malo nagajali, predvsem varovalne enote, a smo se jim uspešno zoperstavljali. Skupina sanitetov, katere članica sem bila tudi sama, na srečo ni imela dela. Naši »borci« so bili zdravi, brez kakršnihkoli poškodb in so se med pohodom počutili imenitno.

Se in še bi lahko pripovedovali o našem obrambnem dnevu in o vsem, kar smo se ta dan naučili, kako smo preverjali svoje znanje — pa bi povedala le še to, da je bil nepozabno doživetje tudi miting, ki ga je kulturniška skupina pripravila na jasi sredi gozda. V tem gozdu so pred šestintridesetimi leti ugasnila življenja borcev Krške čete. O njih je na mitingu spregovoril član

Mladi iz brežiške gimnazije

ZZB NOV Brežice. Tudi miting smo sklenili s partizansko pesmijo. Teh ni pela le določena skupina dijakov, temveč vsi. Marinkin izvrstni sopran se je posebno izkazal v »Kozari« in obudil že prej rojene lepe spomine na partizansko življenje.

V pomladanskem sončnem dnevu so vihrale zastave. Našo pesem je bilo slišati daleč naokrog in kmetje na poljih so gledali za nami. »To bo naša vojska in je že!« so si prav gotovo mislili. Tudi Brežičani so nas nekam s ponosom opazovali. Zastavonoše pa so dvignile zastavo še bolj visoko, kot bi hoteli pokazati svetu, da se ne bojimo in da smo pripravljeni. To smo dokazali tudi z uspešnim obrambnim dnevom, za kar imata največ zaslug predavatelj »obrambe in zaščite«, prof. Merhar in prof. De Gleria, ki sta bila tudi glavna organizatorja obrambnega dne na gimnaziji v Brežicah.

Naj zaključim zapis o obrambnem dnevu takole:

»Bolje je stoje umreti, kot pa kleče živeti!« je rekel tovariš Tito in jaz bi rada povedala, da smo mladi pripravljeni tudi na takšne žrtve.

FANIKA ILC

Po Slovenski Koroški

Trdno smo sklenili, da se bomo v to deželo še kdaj vrnili, kajti to je dežela čudovitih src

Učenci višjih razredov Osnovne šole heroja Grajzerja iz Tržiča sodelujemo s krajevno skupnostjo kot kurirji. Za nagrado nam je krajevna skupnost omogočila obisk Slovenske Koroške z namenom, da bi spoznali narodnoosvobodilni boj na Koroškem in današnji položaj tamkajšnje slovenske manjšine. Skupino 41 učenec in učencev so spremljali zastopniki krajev-

pesmi zapel tako čustveno, da so marsikomu pritekale solze po licih. Čeprav je mož star in njegov glas ni več tako zanesljiv kot včasih, še vedno sklada lepe slovenske pesmi, ki s svojo vsebino krepijo in budijo slovenski narod na Koroškem. Za dobro voljo smo za konec obiska zapeli še vsi skupaj, se poslovili od prijazne družine in nadaljevali pot. Še dolgo so v ušesih zvenele nežne melodije slovenske pesmi, dokler se nismo ustavili v Bilčevsu pri dveh poslancih, ju lepo pozdravili, ona dva pa sta se nekaj časa z nami pristrčno pogovarjala. Seznanili smo se tudi s slovensko učiteljico, ki nam je pripovedovala o težavah v šoli. Na pokopališču pa smo obiskali partizanski grob.

Po kosilu smo nadaljevali pot do Gospe Svete. Starinski stol, ki je ograjen stal na jasi, nas je v hipu spomnil na ustoličevanje karantanskih

so napisali, ki pa se na žalost težko razberejo.

Po partizanskih vaseh

Ustavili smo se tudi pri Roževi partizanski materi, ki smo jo lepo pozdravili. Njen nasmejan obraz in pristrčna beseda je pokazala, kako vesela je bila obiska. Ogledali smo si tudi obeležje prvega spopada koroških partizanov z nacisti na Roževu, ki je bil 25. 8. 1942 in tu smo prisluhnili tudi spominom, ki jih je obujal naš gost, koroški partizan Silvo Ovsenk.

Nedaleč stran smo videli tudi ostanke spomenika, ki so ga razstrelili sovražniki koroških Slovencev.

Pot nas je vodila tudi v partizanske Seles, ki meje na tržičko občino. V njih se je 1934. leta ustavil tudi tovariš Tito, ko je preko Škrbine prišel na Koroško... Obiskali smo partizanske grobove, kjer so nam prijazni doma-

bili Slovenci in borci proti nacizmu. Ob teh sramotnih dokazih zatiranja Slovencev, ki jih zgovorno kažeta plošči, smo spoznali Nežo Olip, ki so ji nacisti obglavili moža, ustrelili očeta, njo pa odgnali v taborišče. Izvedeli smo tudi, da bodo postavili pred sodišče nekaj fantov, ki so zažgali glasovalno skrinjico, ne bodo pa obsodili krivcev, ki so podirali dvojezične napise.

Po krajši vožnji smo jo peš mahnili v Kot, da smo pozdravili vdovo prerano umrlega Hermana Velikega, tamkajšnjega učitelja in slovenskega župana v Selah. Pokojni je bil tudi pobudnik sodelovanja s tržičko, še posebej pa s škofjeloško občino. V njegovih prizadevanjih ga je zaustavila prezgodnja smrt.

Kar prezgodaj smo se morali posloviti od Koroške.

Dežela čudovitih src

Poseben vtis so na nas napravili koroški ljudje sami. Pripovedovali so nam o življenju in delu, o svojem boju za manjšinske pravice. Njihova živa pripoved je samo potrdila spoznanje o krivici Avstrijcev do manjšin. Z njimi smo sočustvovali in se poslovlili v upanju, da bo nekoč vendarle drugače. Njihova zavest se je pokazala tudi v lepi, čisti materinščini. Tegobe teh ljudi smo skušali razumeti, vendar, če človek sam ne občuti tlačenja, ne ve, kako bolečina boli. Pa smo se na poti domov pogovarjali le o Koroški in njenih ljudeh. Trdno smo tudi sklenili, da se bomo v to deželo še kdaj vrnili, kajti to je dežela čudovitih src.

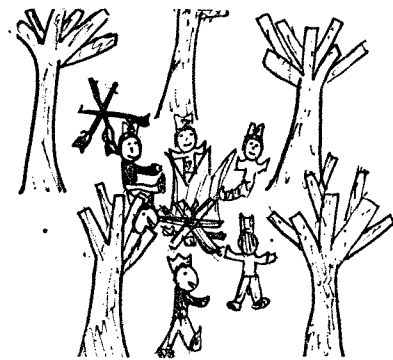
Zahvaljujemo se organizatorici izleta, krajevni skupnosti Tržič, za ta prijeten izlet.

MOJCA MOSKON, sedmi razred osnovne šole heroja Grajzerja, Tržič

kramljanje

Vrsta solskih glasil je bila letos v celoti posvečena letošnjim jubilejem, predvsem praznikoma tovariša Tita. Toliko se jih je nabralo v našem uredništvu, da jih bomo, čeprav je dan mladosti že za nami, lahko in z veseljem predstavljali kar vse poletje. Tudi iz ljubljanske osnovne šole, ki nosi ime heroine narodnoosvobodilnega boja Danile Kumar, so nam poslali glasilo in pisemce, v katerem so zapisali: »To je droben list prvošolčkov, ki so ga naredili ob petinosemdeseti obletnici rojstva tovariša Tita in štiridesetletnici dne, kar je stopil na čelo jugoslovanskih komunistov.«

Hvala! Res je droben vaš list, a besede v njem so bogate, iskrene. »Kadar slišim kaj o Titu, mi je dobro pri srcu«, je v njem zapisal Bojan Teržič. In nam je bilo toplo pri srcu, ko smo prebirali vaše misli, namenjene našemu predsedniku — pa risbica Matevža Leskovška »Pionirčki ob tabornem ognju« nam je tako ugajala, da smo tudi zanjo našli prostor v današnjem kramljanju.

Kmalu se spet oglasite, Tadeja Hozjan, Andrej Rouš, Tomaž Poštuwan, Gorazd Dolinšek, Maj Fritz, Simona Toplak, Dejan Teržič, Nataša Kogovšek, Dejan Juhart, Davor Režek, Tamara Jerač, Lidija Robavs, Urška Čurič, Janez Slabe, Simona Toplak, Bojan Osredkar, Boštjan Bartol, Matevž Leskovšek, Maša Gorše, Suzana Babšek, Barbara Šefman! In če smo katerega pozabili, naj nam to oprostijo!

Opravičilo smo dolžni tudi članom literarno-novinarskega krožka »Slavček«, ki deluje v Osnovni šoli Franca Rozmana-Staneta, prav tako iz Ljubljane. Poslali so nam vabilo na slovesno prireditev v počastitev letošnjih jubilejev, ki je bila 31. maja letos ob 17. uri popoldne. Tako bogat je bil letošnji maj s prireditvami, da se večine njih, kljub najboljši volji, nismo mogli udeležiti. Bi nam o prireditvi sami kaj napisali? Še ni prepozno, čeprav konec šolskega leta že trka na šolska vrata. »TV 15 za mladino« pa, kot vedno, željno čaka vaših zapisov, pisemc, pozdravov.

Lepo pozdravljeni!

Milena

MARTA KRAMAR
sedmi razred Osnovne šole
Ferda Vesela
Šentvid pri Stični

IZBRANI SESTAVEK

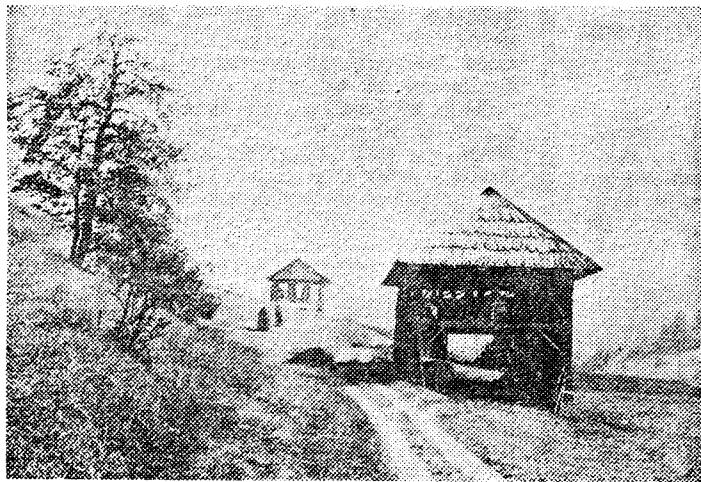
ne skupnosti, mentor šole, predsednik ZZB NOV Tržič Franc Pretner in kot vodnik nekdanji koroški partizan Silvo Ovsenk, vozil pa je Pavel Rutar.

Napovedanega izleta na Koroško smo se vsi zelo razveselili. Komaj smo dočakali dan, ko si bomo ogledali kraj, ki je znan po plemenitih Koroških in njihovem boju za narodnostne pravice manjšin. Čeprav smo se zgodaj podali na pot, na naših obrazih ni bilo mogoče zaslediti zasplosti ali nejevolje.

Naši pogledi so se vso pot z zanimanjem ozirali naokrog po lepi Koroški.

Slovenska pesem

Slovenska pesem, ki je dopolnjevala vzdušje v avtobusu, nam je delala kratek čas vse do Trebij, kjer smo zavili na stransko pot in se ustavili pred hišo znanega slovenskega trubadurja Pavla Kernjaka. Poznamo ga po pesmih »Mojecej«, »Katrec«, »Rož, Podjuna, Zilak«. Prijazen in dober možakar nam je svoje znane

knezov. Tovarišica učiteljica zgodovine nam je pomagala pobrskati po spominu, kako je nekdanji obred potekal. Znameniti stol je velik, kamnit in ima dva sedeža. Na njem

čini pokazali dve nagrobni plošči na vhodu v staro cerkev s slikami in imeni trinajstih domačinov, ki so bili 29. aprila 1943. leta obglavljeni na Dunaju zato, ker so

Revolucija – mladi

Tudi na Osnovni šoli Ferda Vesela v Šentvidu pri Stični smo se spomnili in počastili velike zgodovinske jubileje

Letos proslavljajo vsi narodi in narodnosti Jugoslavije veliki jubilej: petinosemdeseti rojstni dan človeka, ki je vse svoje življenje posvetil domovini. To je maršal Josip Broz Tito! Proslavljali bomo tudi štirideseto obletnico, odkar je stopil na čelo Komunistične partije Jugoslavije — in za nami je tudi praznik štiridesete obletnice ustanovitve kongresa Komunistične partije Slovenije.

Nedvomno so to jubileji, pomembni za nas in za našo zgodovino, kajti prav komunistična partija s tovarišem Titom na čelu nas je vodila v dneve naše slavne revolucije in nas popeljala v današnji svobodni in srečni dan.

V počastitev in spomin teh velikih zgodovinskih jubilejev bodo po vseh krajih naše domovine prirejali razne slovesnosti in slovesne manifestacije, na Osnovni šoli Ferda Vesela v Šentvidu pri Stični pa smo sedmega maja izvedli tekmovanje na temo narodnoosvobodilnega boja, ki so se ga skupaj z gimnazijo Josipa Jurčiča iz Stične udeležile vse osnovne šole iz naše občine.

Geslo letošnjega zgodovinskega tekmovanja se glasi: »Revolucija — svoboda — mladi«.

Gotovo vas zanima, zakaj smo se odločili počastiti te jubileje prav s tekmovanjem o zgodovini iz narodnoosvobodilnega boja. Odgovor je samo eden: Želeli smo, da bi starejši videli, kako znamo ceniti tisto, za kar so mnogi darovali tudi svojo življenja. Umrli so z željo, da ne bi umrli zaman! Zaman pa bi umrli, če bi mi, mladi, kdaj dovolili,

da bi bila pozabljena Neretva, Sutjeska, Pohorje.

Tudi za to smo izvedli tekmovanje »Revolucija — svoboda — mladi«.

Da bi to znanje o zgodovini narodnoosvobodilnega boja pokazali tistim, ki so narodnoosvobodilni boj doživeli, smo na naše slavlje med drugimi povabili tudi: Franca Leskovška-Luko, Miho Marinka, Mateja Bora, Matijo Mačka, Vido Tomšičevo in druge.

Naj povem, da smo že štirinajstega aprila predstavniki Bojanovega odreda Osnovne šole Ferda Vesela iz Šentvida pri Stični odšli z borcem Slavkom Medvedom ter Bogdanom Vrančičem, pa s predstavnicami pohodne enote Druge grupe odredov na centralni komite Zveze komunistov Slovenije, kjer smo obiskali tovariša Franca Leskovška-Luka in ga osebno povabili na našo slovesnost.

Tovariš Leskovšek je zadovoljno pokimal in rekel: »Prisrčna hvala za vabilo! Z veseljem bom prišel k vam!«

Za obljubo smo se mu zahvalili, nato pa smo se še dolgo pogovarjali in skrbno prisluhnili njegovemu obujanju spominov na osvobodilni boj in tudi na zgodovinsko noč na Čebinah, kjer je Franc Leskovšek-Luka postal sekretar Komunistične partije Slovenije.

Tekmovanje »Revolucija — svoboda — mladi«, v katerega smo vložili mnogo svojih sposobnosti in moči in s katerim smo počastili vse letošnje velike jubileje, je uspelo.

V počastitev letošnjih jubilejev naše partije, predsednika Tita ter dneva mladosti, so 25. maja razslavnostni seji občinske konference ZKS Ajdovščina sprejeli v vrste komunistov 41 novih članov iz različnih delovnih organizacij občine Ajdovščina.

Največ mladih članov je bilo sprejetih v vrste ZK, na gimnaziji »Veno Pilon« in sicer: Olivera Petrovič, Enis Silajdžić, Orjana Zdravljčič, Leon Dokaza, Mitja

Sprejeti v ZKS

Turk, Mitja Premrl, Vlasta Sklamba, Nada Vidmar, Bojan Rustja, Miroslav Bandelj, Ivan Pavlič, Milijana Velenik in Ingrid Poniz.

Večina teh članov ZKJ stalno obiskuje marksistični krožek, ki deluje na naši gimnaziji že vrsto let pod vodstvom prof. Mire Novakove. Tu smo tudi veliko slišali o revolucionarni poti ZKJ in liku tovariša Tita. Prav ta krožek nam je odprl drugačne poglede na svet ali pa nam je izoblikoval pogled še izostril.

S slovesnosti smo poslali poslali pozdravno pismo predsedniku Titu in mu v njem zaželeli vse najboljše.

INGRID PONIZ

besede in dejanja

● Moč je v mladih

Z beograjske prireditve v počastitev dneva mladosti, v počastitev petinosemdesetega rojstnega dne tovariša Tita

Mladinska organizacija šteje danes okoli tri in pol milijona članov. V organizacijah združenega dela, mestnih skupnostih, šolah, na fakultetah ter v drugih organizacijah in institucijah je okoli 35.000 osnovnih organizacij in prav toliko aktivov ZSMJ. Od tega je v organizacijah združenega dela okoli 15.000 osnovnih organizacij, v vaških središčih okoli 8.000, a 12.000 organizacij je v šolah, na fakultetah in v višjih šolah.

V članstvu ZSMJ je milijon in 330.000 mladink in dva milijona in 170.000 mladincev.

Več kot tretjino vseh članov ZKJ sestavljajo mladi do 27. leta. Skupno jih je okoli 420.000! Samo v poslednjih dveh letih in pol je sprejeto v zvezo komunistov okoli 100.000 mladincev. V vseh oblikah delegatskega odločanja je zbranih okoli 300.000 mladih.

BORBA — 28. V. 1977

● Sredi dela — brez dela

Po podatkih, vzeti iz raziskave »Izkoriščanje delovnega časa v delovnih organizacijah Splita«, so izgube splitskega gospodarstva zaradi neizkoriščenosti delovnega časa v letu 1975 znašale okoli 20 milijonov delovnih ur oziroma 62 delovnih dni na delavca. Odstotek izkoriščenosti delovnega časa je bil samo 79,66 odstotkov (v svetu ta odstotek znaša okoli 86 odstotkov!), druge ure so bile izgubljene. Privatni odhodi z dela, čeprav ne prinašajo velikih izgub, so bili številni in stalno naraščajo. Samo v 21 splitskih delovnih organizacijah je evidentiranih privatnih odhodov z dela na leto za okoli 300.000 ur.

VUS — 28. 5. 1977

● Velike majhne stvari

Tovarna plinskih turbin v Karlovcu stoji šele leto dni, a je po organizaciji dela daleč izpred večine naših delovnih organizacij. Da naštejemo samo nekaj majhnih stvari, ki vplivajo na produktivnost in dohodek, manjšajo število zaostankov, čeprav niso v direktni zvezi s proizvodnjo:

V pogonu in hodnikih tovarne so, na primer, postavljeni telefoni, ki jih delavci lahko uporabljajo v vsakem času, da se pogovorijo z domačimi ali da opravijo privatni posel. Dalje, delavci lahko pridejo na delo med 5.40 in 6.30, saj jih čaka prostor za parkiranje, delo pa zapuščajo po osmih urah učinkovitega dela. Na ta način se delavec ne nervira zaradi jutranjega drenjanja, lahko izbira čas, ki mu ustreza,

in ne zamuja. Če proces proizvodnje to zahteva, ostanejo delavci pri delu preko delovnega časa in če se pokaže osebna potreba, da zapustijo delovno organizacijo, imajo tako ure že v dobrem. Največja pomoč zaposlenim je medicinska sestra: če delavec ali nekdo iz njegove družine zboli, ga pelje k zdravniku in skrbi zanj. Namesto kupiti tudi avtomobil in bo tako lahko šofer opravljal večino nujnih privatnih poslov delavca (dvigal jim bo, na primer, potrdila, dovoljenja, izvide in podobno!).

»To, kar smo naredili, smo naredili zaradi potrebe proizvodnje!« pravi direktor tovarne, mr. Roko Čebalo. »Naša proizvodnja je proizvodnja velike točnosti in preciznosti in je potrebno maksimalno angažiranje delavca. Če delavec opravlja zahtevno delo, ga je treba osvoboditi odvečnih skrbi. To ni samo humani, to je tudi ekonomski pristop! Delovno mesto medicinske sestre nas stane, na primer, pet do desetkrat manj kot mesto delavca.«

Od takih bi se lahko učili!

VUS — 28. V. 1977

● Kosta Nadj o Titu

»V Titu sem vedno videl vrhovnega komandanta, velikega vojskovodjo, vodjo naše revolucije in s temi občutki sem doživel tudi najino srečanje v Vrhu. Od najinega prvega srečanja, a to je bilo leta 1941, je iz Tovariša Tita vedno izžarevala zmaga. Vsi, ki so bili z njim, so odhajali prepričani, da moramo zmagati. Izžareval je optimizem in vero v moč našega naroda, ki se bori za svojo svobodo. A najbolj impresionira njegovo vizionarstvo, predvidevanja dogodkov. Tito je ob slovesu v Vrhu rekel: »Zmaga je pred nami!« Rekel je, da bomo čez kak dan v Beogradu in tako je tudi bilo.«

VJESNIK — 25. V. 1977

● Tudi interes družbe

Ko je predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit pojasnjeval stališča, da bi morali študije kot tudi srednješolsko izobraževanje skrajšati, da bi mladina čim prej prišla do poklica, je rekel: »Ko govorimo o štipendijah in drugih olajšavah tistim, ki to žele zato, da bi nadaljevali šolanje, moramo imeti pred seboj ne le interes posameznika in delovne organizacije, marveč tudi interes družbe. Tisti, ki žele nadaljevati študije samo zaradi lastnih nagnjenj, ne glede na razvojno-kadrovske potrebe, ne bi smeli računati na družbene štipendije, marveč bi se morali šolati na lastni račun!«

France Popit

jah in drugih olajšavah tistim, ki to žele zato, da bi nadaljevali šolanje, moramo imeti pred seboj ne le interes posameznika in delovne organizacije, marveč tudi interes družbe. Tisti, ki žele nadaljevati študije samo zaradi lastnih nagnjenj, ne glede na razvojno-kadrovske potrebe, ne bi smeli računati na družbene štipendije, marveč bi se morali šolati na lastni račun!«

KOMUNIST — 28. V. 1977

● Kako praznujemo

Kadar nas začne vremenska napoved bolj zanimati kot športna, kadar nas zagrabi želja, da pobegnemo iz mesta, kadar delamo kombinacije, kako združiti teden nedelavnih dni in da le-ti ne bodo vračunani v dopust, je to najbolj siguran znak, da se približuje eden izmed praznikov.

Zato nismo daleč od resnice, če zapišemo, da imamo samo en pravi praznik, naš in od nikogar več. To je 25. maj — dan, za katerega mladi žive tedne in tedne, praznik, ki je lep, četudi ta dan delamo, dan, v katerem ne razmišljamo o jedi in pijači, dan, ko nas ne spremlja želja po potovanju v London, Pariz ali Španijo, dan, v katerem nam razpoloženja že leta niti dež ni pokrival!

Ali: zato smo naredili krivico 1. maju, 29. novembru in drugim praznikom, ki so nam prinašali več radosti v minulih, težkih časih... Zato, ker nam ni uspelo ustvariti praznične tradicije, svojstvene naši družbi, iz njene dneva mladosti!

MLADOST — 28. V. 1977

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

DELO GORIŠKEGA VOJNEGA PODROČJA (3)

OD MARCA 1944 DO OSVOBODITVE

Komanda goriškega vojnega področja je s svojimi komandami mest Postojna, Sežana in Ajdovščina, kjer je bilo šestinosemdeset sovražnikovih postojank, ki so stalno napadale in postavljale zasede, je prav gotovo preizkušen primer, ki ga mora imeti današnja občina v splošnem ljudskem odporu.

Komanda tega vojnega področja si je znala ustvariti gostoto, zanesljivo in močno obveščevalno mrežo, ki je obvladovala celotno področje in se ozemlje zunaj njegovih meja. S tem je bil sovražnik onemogočen, da bi iznenada napadel in presenetil njene enote in odseke. S pomočjo prebivalcev je postavila številna skrivališča, kamor so spravljali rezervo hrane, obleko, zdravila, ob večji nevarnosti pa so se v njih skrivali tudi ljudje. Skoraj ni bilo hiše, kjer ne bi imeli manjšega skrivališča, kamor so skrivali hrano, včasih pa tudi posamezne družinske člane, ranjence, borce in politične delavce, če jim je grozila nevarnost. Komanda goriškega vojnega področja je organizirala tudi čevljarstvo in krojaške delavnice, v katerih so šivali obleko in perilo iz padal, ali pa sovražniku zaplenjenega blaga, pa tudi iz legalno kupljenega blaga v sosednjih mestih-sovražnikovih postojankah. Ustanovili so svoje strojarne, v katerih so strojili kožo ubitih živali, kuhali milo za lastne potrebe in potrebe bolnišnic na tem področju, pa tudi za 9. korpus. Imela je svoje mline, ki so mleli žito za potrebe zaledja in operativnih enot. Organizirala si je mrežo lastnih bolnišnic in ambulant, kjer so se zdravili ranjenci, rekonvalescenti iz enot, pa tudi civilno prebivalstvo se je vanje zatekalo po pomoč. Po komandah mest so bile organizirane razkuževalnice in antiskabične postaje, kjer so se borili proti širjenju uši in garij ter s tem preprečevali razne epidemične bolezni. Veterinarska služba je pregledovala meso zaklanih živali in zdavila živino pri civilnem prebivalstvu. Organizirala je kovaške in mehanične delavnice, kjer so popravljali orodje, stroje, prevozna sredstva. Iz nekaterih delavnic so se po osvoboditvi razvila podjetja, ki še danes obstajajo. Organizirala je delavne bataljone, v katerih so bili večinoma za boj nesposobni moški. Ta organizacija se je imenovala NOVGRAD. Stavljali so jo trije bataljoni s skoraj tisoč delavci. Na vodilnih položajih so bili strokovno usposobljeni kadri. Ti bataljoni so pomagali pri pospravljanju pridelkov, obnovi hiš, vzdrževanju in gradnji cest, gradili so mostove (ohranjeni so še originalni načrti), v nujnih primerih pa so pomagali pri transportu hrane in vojaškega materiala. Razpredli so več deset kilometrov telefonskih napeljav od postojank do pomembnih centrov.

Ob marcu 1944 do osvoboditve

Prav tako si je komanda goriškega vojnega področja organizirala množico prevoznikov z vprežno živino, ki so priskočili na pomoč, če je odpovedala tehnika. Imela je tudi natančen popis vseh prevoznikov na celotnem območju področja. Za varovanje in nemoteno delovanje vseh teh raznolikih dejavnosti je imela vojaško enoto, ki so jo v glavnem sestavljali okrevanci iz brigad, ki niso bili več sposobni premagovati naporne pohode. Poleg običajnih stražarskih mest in patrulj je postavljala sovražniku tudi zasede, izvajala razne diverzantske akcije in tako delala pri sovražniku vtis, da je mnogo večja enota, kot pa je v resnici bila. S svojim propagandnim delom pa je na terenu širila politično dejavnost, vzpodbujala nacionalno zavest in politično pripadnost ciljem naše revolucije, tako med Slovenci kot med Italijani, da so enotno nastopali proti fašizmu in nacizmu.

● Od marca 1944 do osvoboditve

Ob političnem in pravičnem kaznovanju si je sodstvo pridobilo izredno velik ugled. Niso bili redki primeri, ko so obtoženci izkoristili priliko v pobegnili, nato pa so se sami vrnili na sodišče, čeprav so vedeli, da jih čaka kazen. Zavedali so se, da bo kazen pravična in primerna njihovu prestopku. Sami in zavestno so se podvrgli sodbi ljudskega sodišča.

Stab 9. korpusa NOV in POJ je 8. januarja 1945 izdal naslednjo pohvalo, ki je bila objavljena v Partizanskem dnevniku 18. januarja 1945.

»Ob priliki zadnjega neuspelega sovražnikovega vdora na osvobodeno ozemlje so naše enote minirale most čez cestno preseko pri Kobilici in ga onesposobile za promet. Po končani ofenzivi je mostovo 1. čete 1. delavskega bataljona NOVGRAD omenjeni most popravilo in ga izročilo prometu po šestnajsturnem delu.

Stab 9. korpusa NOV in POJ izreka 1. četi 1. delavskega bataljona in vodji dela tov. A. Okrogliču POHVALO za požrtvovalno in hitro delo ter daje imenovanje četo za vzor drugim delavskim enotam. Podpisana sta komandant polkovnik Stane Potočar in politkomisar Viktor Avbelj.

● Politično in propagandno delo

Politično delo na komandi goriškega vojnega področja je vodil komisar, pomagala pa sta mu sekretar SKOJ in referent za propagando. Pri komandah mest je bilo to delo prav tako zaupano politkomisarjem, pri partizanskih stražah pa komisarjem čet oziroma politdelegatu.

Visoka politična zavest je bila tista sila, ki je partizanskim borcem vlivala moči v najtežjih trenutkih. To velja tako za tiste, ki so šli med partizane prostovoljno, kot za mobilizirance.

S trenutkom, ko je nekdo postal član komande mesta ali področja, so zanj veljali isti predpisi kot za starejše borce. Tudi okupator ni delal razlike. Dezerterjev je bilo med mobiliziranimi vojaki zelo malo, saj sta jih vsestranska politična vzgoja in tovariški odnosi kmalu izenačila s starejšimi borci, kar je bil tudi končni cilj vsega propagandnega dela in želja vseh odgovornih.

Oblike političnega dela so bile politične ure v četah, po potrebi pa za celo področje ali komando mesta skupaj. Na teh urah so se borci najbolj zanimali za najnovejše politične in vojaške dogodke v svetu, zato so na njih prebirali tudi radijska poročila. Za primorske Slovence je imel narodnoosvobodilni boj predvsem nacionalni značaj in osvoboditev izpod fašizma, in bi se zadovoljili celo s staro Jugoslavijo. Zaradi tega je bilo treba še posebej pojasnjevati, da se bo ureditev nove Jugoslavije popolnoma razlikovala od stare kraljevine.

(Se nadaljuje)

• TV-15 izhaja vsak teden — Izdaja ga Založba Borec Ljubljana. Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

• Uprava in naročniški oddelček • TV-15: Miklošičeva 28, pp 538/XI, 61001 Ljubljana; tekoči račun 50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

• Telefon uprave 320-486

• Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK

• Novinarji: NEVA MUŽIC, MILENA STRAJNAR, IONE URBAS, MILAN VOGEL

• Tehnični urednik: SINE KOVIČ

• Tajnica uredništva: MARA OKORN

• Telefon uredništva 327-780

Letna naročnina 140 din, za tuzemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo • TV-15 •, Miklošičeva 28, pp 538, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za • TV-15 • ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei: ČGP Delo, Ljubljana, litova 35